

Kassarimaa

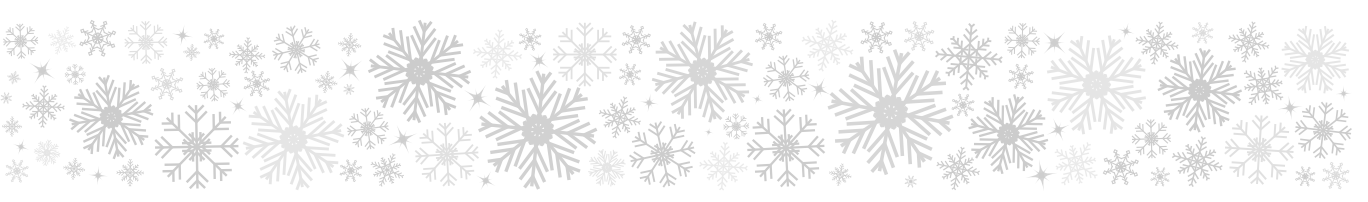

100 aastat Kassari haridusseltsi asutamisest

Kassari ja Käina vörk-pallimeeskond rahvamajas ööel 1930. aasta suvel.

Kuhu oleme jõudnud?

Rahvamaja töötab ja majal on pere-naine. Maja on erinevatele huvilistele kooskõlmiskohaks. Raivo Rüütlil juhendamisel tegutses näitetrupp. Kevadel 50. number. Aastatel 2018–2021 töötas rahvamajas kodukohvik Hõng, tänavatuja klubi, joogarihm ja käsifööling. Korraldatakse kontserte, õpitube ja külaülikooli. Kuulume Eesti Saarte Kõrvaldajate liit. Oleme ühend...

Sada aastat Kassari haridusseltsi asutamisest

Merike Niimann

Sõda oli läbi saanud, loodud oma Eesti riik ja maareform käimas. Palju noori mehi ja naisi oli rajamas oma talu ning hoo sai sisse ka seltsielu. Juba 27. jaanuaril 1922 soovisid Priido Tamm, August Lesk ja August Plaas Kassari noorteühing „Edu“ ametlikult registreerida, kuid Tallinn-Haapsalu Rahukogu keeldus.

Kui hein tehtud, vili võetud ja kartulivõtuni oli veel aega, siis tehti uus katse ja septembris see teoks saigi. Asutajaid oli 19. Juhatus sai seitsmeliikmeline, esimeheks valiti Priidu Nittim, seejärel Martin Kurro (Kuru). Kümme aastat hiljem on liikmeid juba 122 ja esimeheks Aleksander Kärner, hiljem August Vahe. 1939. aastal oli liikmete arv tõusnud 140ni, auliikmetena olid kirjas Eliise ja August Lesk ning Aino ja Oskar Kallas. Isegi Tallinnast, Vaemlast ja Ristiväljalt oli liitunud.

Esiailgu käidi koos riigistatud Kassari mõisas, selle järel saarerahva jõul ja nõul mõisa aidast ümber ehitatud suure saali ja lavaga rahvamajas. Aasta hiljem langes hoone tuleroaks, hävis ka häärber. Mõnda aega käidi koos mõisas, endises valitsejamajas, mis sel ajal tegutses koolina. Kui 1929. aasta sügiseks said ka vanemad klassid Kiisi küla koolimajast ära kolitud valitsejamajja, kus kool juba tegutses, avanes seltsil 1931. aastal võimalus tühjaks jäänud koolimaja 5000 krooni eest järelmaksuga vallalt ära osta. Selts taotles ka maja ümber olevat kuut hektarit maad, kuid omavalitsuste ja üldkasulikkude organisatsioonide maaga varustamise seaduse alusel otsustas Lääne Maakorralduse komisjon 28. novembril eraldada 2,95 hektarit, mis läks maksma 55 krooni. Kinnisvara ostuga tegelema oli seltsi juhatus volitanud Aleksander Kärneri, Gustav Elmi ja Priidu Elmi.

Majas, mis peale kooli oli olnud ka vallamaja ning varasemal ajal Mäeküla kõrts, oli küllalt ruumi ja huvialaringid sai hoo sisse. Nii tegutsesid seltsi juures laulukoor, tantsu-, spordi-, karskus-, enesekasvatus-, näite-, ja loomulikult perenaistering.

Kassari ja Käina haridusseltside võrkpallimeeskonnad rahvamaja õuel 1930. aasta suvel

Tantsuring 1930-datel

Valitsejamajas jätkas tööd ka 1907. aastal vallakooli juurde asutatud raamatukogu, mille tarbeks hr. Oskar Kallas raamatuid kinkis. Kord nädalas õhtul kella kaheksast keskööni oli avatud lugemislaud.

Kui saabus nõukogude võim, seltsi tegevus keelati, kuid rahvamaja jäi alles ja raamatukogu tööle. Nii et tegevus neis jätkus, kuid hoopis teise sisuga

Taasasutamine 26. veebruaril 1995

Tuisutige päev see just polnud, aga kevade lõhna ka veel ei olnud, kui 17 inimest kogunes Mõisa baari, et midagi teha selleks, et Kassaris oleks taas kool. Oli ju aastatel 1989-90 sündinud Kassaris rekordarv lapsi. Saime tagasi mitu aastat tühjana seisnud remonti vajava rahvamaja, millest kujunes proovikivi järgmiseks kümnendiks. Koolini me paraku ei jõudnud, sest aasta-aastalt sündis lapsi aina vähem. Arutletud sai paljude asjade üle, kuid selge oli, et edu pant on ühistegevus. Kolm aastat peale taasasutamist avasime raamatukogu. Kuue aastaga saime Lepa Anna Sukasäärde 100 000 krooni Eesti Rahvuskultuuri allfondis. Teekond tänasesse on meid kõvasti proovile pannud. Ellu jääda on aidanud iseõpitud tarkused, et teha läbimõeldud julgeid otsuseid. Olla korraga idealist ja realist, pantida laenu saamiseks oma isiklik vara, et jõuda ennastsalgava tööga oma eesmärkidele lähemale – selles kõiges on tubli annus midagi, mis toob südamesse rahu ja kindluse. Kuuluda kuhugi, olla keegi, see vormib ja annab võimaluse olla inimeste seas. Teeme asju, millest vaimustume. Tähtis on olla liikumises

Praegu on liikmeid 34 neist 44% kõrgharidusega. Seltsi liikmetest enim ehk seitse inimest on sündinud augustis, järgneb aprill viie inimesega. Kõige vanem naine on 84-aastane, noorimal aastaid 29. Meestest vanim on 85 ja noorim 48. Märtsis ja septembris on kaks inimest sündinud ühel ja samal päeval. M ja T tähega algavaid eesnimisid on kumbagi viis, E tähega neli. Liikmeskonnas on peaaegu kõik sodiaagimärgid võrdset kahe-kolme kaupa esindatud, ainult draakoneid on neli.

Tähtkujudest veavad juhatuse vankrit Vähk, Sönn, Jäär ja kaks Neitsit. Oleme 27 aastat noored.

Kuhu oleme jõudnud?

Maja töötab ja tal on perenaine. Ta on erinevatele huvilistele kooskäimiskohaks. Raivo Rüütli juhendamisel tegutseb näitetrupp. Kevadel ilmus kultuuri- ja infolehe Kassarimaa 50.number.

2018-21 töötas kodukohvik Hõng, tänavu Magus Mari. Koos käivad Tuleviku leiutajate klubi, joogarühm ja käsitööring. Korraldatakse kontserte, õpitube ja Külaülikooli.

Kuulume Eesti Saarte Kogusse ja oleme ühenduse Kodukant Hiiumaa liige

Praegu toimuvat võib nimetada teatepulga üleandmiseks, kus määravaks saab nooruse julgus, ühtsus ja hoogsus ning vanade kuuluvustunne, koosmeel ja kogemus

Kuidas edasi?

Ikka tähistame, peame meeles, korraldame, võtame osa, korjame, anname välja, kutsume külla, võtame vastu, saadame ära ....

Seltsi pesapaik, Kassari rahva maja, on omaette nähtus, kus minevik on kogu aeg kohal. Ja Kassarimaa inimesed, need on justkui välja astunud raamatust „Naljakas inimene“.

Kõik see ilu on seotud meie riigi ajalooga. Aga ilmaelu tähendus on 24.veebruarist muutunud ja saanud hoopis teise vaatenurga.

Minna, ikka tuleb minna, edasi, aina edasi nagu tee ei lõppeks. Jäljed on jälgedes, tulija omad mineja omades.

Kultuurineljapäevade üheksas hooaeg oli kirev

Margit Kääramees

Suvi Kui 2014.a. sai kokku kutsutud Kassarimaal kultuurisündmusi ja muid tegevusi korraldavad vabaühendused ja ettevõtjad, siis ei osanud hingeski arvata, et see koostegemine nii pikalt kestma jääb. Selline ühistegemine saab toimida edukalt vaid siis, kui mõistetakse, et koos tehes oled paremini pildil ja oma tegemistega toetad nii teisi kui enda tegemisi. Sarja ellu kutsumisel oli peamiseks eesmärgiks tuua Kassari rahvale kodudele lähemale erinevaid kultuurisündmusi ja hoida

Orjaku talgud, näituse teisaldamine.

Foto: Piret Almiste

Kassarit pildil laiemalt. Seda me oleme nende aastatega ka suutnud teha - nii mõnigi äge tegemine on saanud alguse kultuurineljapäevadest ja nii mõnigi esineja tahab ainult neljapäeval Kassaris üles astuda.

Üheksandal hooajal, mis kestis 19. maist 15. septembrini, võtsid Kassari Kultuurineljapäevade sündmuste pearõhu enda kanda Orjaku sadama külamaja ja Hiiumaa muuseumi Kassari näitusemaja. Kui Orjaku on sarnaselt toimetanud ka varem, et suuremad sündmused ainult neljapäeviti, siis erilised tänusõnad kuuluvad sellel aastal muuseumi töökale kollektiivile. Nende erinevad teemapäevad ja ringkäigud olid uued ja värsked tegemised kultuurineljapäevade programmis. Tänu sellele tõusis ka muuseumi neljapäevaste külastajate arv - kirja läks koguni 390 sündmuste külastajat. Hooaja lõpetamisel lubas muuseumi-rahvas, et uueks hooajaks on neil veelgi rohkem plaane, et juubeliaasta saaks väärilise sisu.

Kassari kabeli armsad proudad hoidsid kabelit avatud ka neljapäeviti lisaks tavapärasele reedetele-laupäevadele ja olid rahul külastustega, mida oli viiesaja inimese kanti.

Juba aastaid oleme lisaks kultuurineljapäevadele koondanud ja reklaaminud ka kõiki muid Kassaris toimuvaid kultuurisündmusi Suvi Kassaris nime all, kahe viimase aasta kavad on leitavad veebilehelt suvikassaris.ee. Möödunud hooaja kirsiks tordil olid Suvi Kassaris programmis kindlasti Kassari haridusseltsi 100. sünnipäevale pühendatud Kassari Klassika kontserdid Kassari kabelis, Kassari Külaülikooli loengutesari ja Tuleviku Leiutajate Klubi tegemised.

Üheksanda hooaja lõpupeost 15. septembril sai lausa hiiumaine tantsupidu, sest muuseumis toimetav Hiiumaa Pillisõprade Selts kutsus kokku tantsijaid üle Hiiumaa ning pani ka teiste kohaletulnute jalad tatsuma ja suud kaasa laulma. Meie peole sattunud Keila Lehe toimetis oli hämmingus muusikute pühendumusest hiiumaise repertuaari leidmisel-esitamisel ja tantsijate särtsakusest nende lugudega kaasa minemisel. Keila Leht oli Hiiumaal, et teha artiklite sari inimestest, kes Keilast on tulnud Hiiumaale elama. Ilmusid kaks artiklit Kassaris elavate endiste keilakatega: oktoobris ilmus artikkel allakirjutanut ning detsembris Ester Tammi-

sest ja Toivo Platovist.

Kassari Kultuurineljapäevade ja Suvi Kassaris 9. hooaja lõpupeol said tänutäheks kõik sarja koostööpartnerid mett moka peale ehk purgikese Lemmena mesindustalu mett – ikka selleks, et püsida terved ja jätkata ühiste tegemistega ka järgmisel, kümnendal Kassari Kultuurineljapäevade hooajal!

Veelkord tänusõnad ja, nagu ütlevad sõbrad ukrainlased, maani kummardus kõigile Kassarimaa kultuuri-sündmuste korraldajatele, nende sündmuste küllastajatele ja toetajatele – kohtumiseni 2023!

Kaunist jõuluaega, tervist ja rahu soovides,

Margit Kääramees

Orjaku külamaja perenaine

Kassari Kultuurineljapäevade projektijuht

*Tänusõnad Pillisõprade Seltsile ja muuseumile
KKNP lõpetamisel. Foto: Viktor Rõbtšenko*

*Ühistsants KKNP lõpetamisel.
Foto: Viktor Rõbtšenko*

Märkmeid seltsimajast

Roberta Laas

Kassari rahvamaja perenaine

Istusin täna paar head tundi ja tegin ülevaadet 2022. aasta sündmustest Kassari rahvamajas - no sai meil ikka kokku üks vägev juubeliaasta programm küll! Kõige hullem, et ei tea, kas enam pidama saamegi: nii Kassari Külaülikool kui Kassari Klassika jätkuvad tuleval aastal, mil hakkame tähistama ümmarguste numbrite seotust koolihariduse pakkumise algusega Kassarimaal. Samuti sai rahastust Tuleviku leiutajate klubi, kes saab järgmisel aastal jätkata lastele põnevate ametite tutvustamisega.

*Piia ja Peeter Paemurru Kassari Klassika lõpukontserdil
Kassari kabelis. Foto: Ilmar Heinsoo*

*Kassari Klassikal kõlas kaunis viulimuusika.
Foto: Roberta Laas*

Suvi möödus kohvikulainel, üks lustlik kontsert jäi meile juunikuusse: Trio Mänd ja Krüsban ning Villu Talsi käisid rahvamajas kassarlasi rõõmustamas. See oli meie teine suvekontsert koostöös Eesti Pärimusmuusika Keskusega ning juba on tehtud plaanid ka tuleval suvel ühist korraldamist jätkata.

Kesksuvel saime uusi teadmisi veinidest Kalev Vapperi käe all, juulikuul tippsündmuseks kujunes Loomingu Raamatukogu kuldsarjas ilmunud Voldemar Panso "Naljaka inimese" esitlus rahvamajas, mis tõi saali huvilisi nii puupüsti täis, et pidime toolid sättima ka õue akende alla. Liina Olmaru ning Indrek Sammuli loetud katkendid raamatust ning "jõnger-manni" kohalolu isiklikult olid trügimist väärt, hiljem kosutati keha Uus-Hansu talu pruulitud koduõlu ning pirukatega.

*Villu Talsi Kassari rahvamaja laval
Foto: Roberta Laas*

*Loomingu Raamatukogu kuldsarjas ilmunud Panso „Naljaka inimese“ esitlus
Foto: Roberta Laas*

Augustikuus tõi maja puupüsti rahvast täis kohvikutepäeva üritus, Ukraina kohvik Tšervona Kalõna. Boršihuvilisi tuli nii palju, et järjekord lookles välisukseni, supp sai poole päeva pealt otsa ja ukrainlastest kodukokade köök pidi vahepeal lausa kundede teenindamisse pausi tegema, et jõuaks jälle pelmeenide praadimise ja muu toidu serveerimisega järjele. Vastuvõtt oli aga sellegipoolest erakordselt soe ja toetav ning klientuuri lahke kannatlikkuse eest olime südamest tänulikud. Ka ukrainlannad ise jäid sündmusega päeva lõpuks tulitavate jalgade kiuste rahule! Kohviku tulust saime toetada MTÜ Slava Ukraini tegevust humanitaarabi toimetamisel sõjakoldesse 1210€ väärtuses. See lisandus veel aasta jooksul erinevatel üritustel kogunenud annetustele, millest aitasime MTÜ Ukraina Kultuurikeskust Tallinnas.

*Kohvikutepäev
Kassari rahvamajas
Foto: Roberta Laas*

*Karoliina Käsni,
teenindaja
Ukraina kohvikus
Foto: Roberta Laas*

Rahvamaja õuealal viisime koostöös Arhitektuurikooliga esmakordselt läbi onnilaagri, mida muidu korraldatakse juba pikki aastaid Tallinna Vabaõhumuuseumi alal ja mille käigus lapsed saavad harjutada arhitektuurset mõtlemist, lihtsamaid ehitusvõtteid ning püstitada päris onne. Laagrisse kaasasime ka kohalikud Ukraina lapsed. Kõigile soovijatele laagrikohti ei jätkunudki, kahe päeva jooksul püstitasid lapsed noorte arhitektide juhendamisel rahvamaja territooriumile 4 erinevas stiilis ehitatud onni. Onnistik on esimene realiseerunud osa meie kavandatavast õuealast, mille käigus saaksime praegu tühjana seisvale hoovile kogukondlikuks hüveks funktsionaalsust lisada. Nii et kõik lapsed on oodatud onnidega tutvuma ning õues üheskoos aega veetma! Loodame, et saame nii omalt poolt panustada nutisõltuvuse vähendamiseks ja laste õue meelitamiseks, samuti toob onnistik ehk kokku kohalikke lapsi, kes veel muidu teineteist ei tunnegi.

D1 kaubamaja suursponsoriks oli ansambel Dagö
Foto: Lauri Saatpalu

Juubelipeol esinesid teiste seas Kaisa ja Annika Kääramees koos Karl Maieriga
Foto: Roberta Laas

Septembris tähistasime suurejooneliselt Kassari Haridusseltsi 100. juubelit, avasime rahvamaja ees pingi „Kassari Haridusselts 100“, kuulasime kõnesid, tervitusi, pillimängu ning laulu. Meie maja kauaaegne sõber, toetaja ning iga-aastane külaline ansambel Dagö Lauri Saatpalu ja Peeter Rebasega eesotsas kinkis rahvamajale lausa isikliku ostukeskuse: endises kinopileti kassaruumis, otse sissepääsu kõrval, asub nüüd valgustuse ja lookas riiulitega kaubamaja „D1“, lahtiseletatuna „Dagö 1 m²“ - Hiiumaa väikseim kaubanduskeskus. D1 ootab ostlejaid ja ka kohalikku kraami müüki majas toimuvate ürituste ajal ja ka muudel päevadel eelneval kokkuleppel.

Muusikaline tervitus Hiiumaa Pillisõprade Seltsilt
Foto: Roberta Laas

Veel sai Haridusselts märkimisväärse juubelikingituse Eesti Odd Fellow loožilt: nimelt ootab kaminasaalis nüüdsest mängijaid pesuehtne orel, mis küll suviti plaanib kolida Kassari kabelisse, et seal asjakohast muusikalist tausta pakkuda.

Loomulikult põimuvad nende suursündmuste vahele veel edukas Kassari Klassika kontsertsari kabelis, mis tõi klassikalise muusika ka meie ilmanurka, nii et kohalik kogukond sai nautida kauneid viiuli- ning tšellopalu ilma, et selleks oleks olnud tarvis sõita mõnda suuremasse linna. Samuti Kassari Külaülikooli igakuised maa-ilmapilti ja kohataeadvust arendavad loengud; erinevad töötoad ja kohvikud, ettelugemised lastele; iganädalased käsitööklubi, jooga ning shindo harrastajate kooskäimised, detsembrikuu jõuluoootuses veel ka Hõngu advendikohvikud, elektrikatkestuse kiuste maha peetud glögikohvikute päev rahvamajas Magusa Mariga, vahvate Ukraina naiste kohvikud ning pisuke jõulumüük.

Pälvisime aasta jooksul kaks olulist tunnustust: ANDRASE "Hiiumaa aasta õpiteo" tunnustus Kassari Külaülikooli loengusarja läbiviimise eest ning Hiiumaa arenduskeskuse ja valla "Pärandikandja" tiitli aktiivse tegutsemise eest. Aitäh auhinnaajajatele! Sama suur tänu kuulub neile, kes väsimatult tegutsedes seltsielu eest veavad ning rahvamaja üritustel ikka kohal käivad. Usun, et see aasta on toonud meelelahutuse ja kõhutäite kõrval ka vaimutoitu, uusi mõtteid ja teadmisi.

Linda, Merike, Heli ja Riho - aitäh, et saame ürituste korraldamise muresid ja rõõme ühiselt kanda ja jagada! Viljakandvaks koostööks on vaja nii mõndagi: intelligentset arutelu, teistega arvestamise oskust, huumorimeelt, emotsionaalset küpsust ning tarkust kogukonna hüvanguks enda isikust kõrgemal hoida. On suur vedamine, et rahvamaja ümber on koondunud just selliste isikuomadustega inimesed. Loodan, et meie regulaarsed mõttetalgute õhtud rahvamaja kamina ees jätkuvad samas Kassari vaimus edasi!

Tänu ka headele naabritele, Inga ja Ain Mikule, kes on alatasa nõuks ja abiks, kui rahvamaja perenaise käed lühikeseks jäävad.

Väljavõte Eesti Odd Fellow Vennaskonna septembrikuu kuukirjast

Ilmar Heinsoo

Odd Fellow Vennaskond on üks vanimaid ja suurimaid vennaskondi maailmas. Vennaskond koondab üle maailma naisi ja mehi, kes soovivad väärtustada inimlikkust iseendas, kasvatada endas mõistmist ja sallivust, aga ka koguda tarkust nii iseenese, üksteise kui ka eelkäijate elukogemusest.

„Septembrikuu teise nädalavahetuse veetis rühm vendi koos kaaslastega Hiiumaal, Kassaris. Reedel saabudes tervitas meid vend Riho Lutter oma suvekodu õuel. Hiiu õlu ootas ja tore oli näha, kuidas ja millega vend Riho oma vabu hetki sisustab.

Pärast kehakinnitust Kassari rahvamajas oli meil võimalus osa saada muusikaelamusest, mida Kassari kabelis pakkusid Piia ja Peeter Paemurru koos nende õpilasest noore viiuldajaga. See oli selle hooaja viimane kontsert Kassari suveklassika sarjast, mille korraldajaks Kassari haridusselts koostöös EELK Käina Martini

kogudusega ja mille eestvedajateks vennad Riho Lutter ja Peeter Paemurru isiklikult.

Kassari Haridusselts MTÜ on asutatud 1995. a ja seda võib lugeda 1922-1944. a tegutsenud Kassari haridusseltsi järjepidevuse kandjaks ning see ühendab Kassari kultuuri ja hariduselu edendamisest huvitatud inimesi. Kassari haridusselts on panustanud jätkuvalt sealse kogukonna inimeste vaimsesse arengusse ja nii on seltsi tegevus paljuski kattuv Odd Fellow Vennaskonna eesmärkidega. Üheks nende tegevuse väljenduseks on olnud siis suvekontsertide korraldamine Kassari kabelis. Seni on seal kõlanud vaid keelpillid, kuna kabelis puudusid nii elekter kui ka kirikutes „kohustuslik“ orel.

Kui kevadel Kassaris toimuvast kuulsime, sündiski otsus Kassari haridusseltsile kinkida meie loožiruumides jõude seisev pill. Elektriprobleemiga on lihtsam – selle saab lahendada generaatoriga. Nii saabuski laupäeva hommikul pidulik hetk, kui toimus oreli üleandmine. Alustuseks tutvustas vend Riho Hiiumaa ja Kassari ajalugu ning tänapäeva ja haridusseltsi juhatuse liige Linda Tikk rääkis seltsi tegemistest. Pärast siinkirjutaja paari saatesõna oligi pill üle antud ja seda jääb kinnitama silt oreli küljel: „Sajandivanusele Kassari Haridusseltsile Eesti Odd Fellow Ühingult“. Et pill ikka korralikult häält teeb, tõestas öde Piia Paemurru.

Esialgu jääb orel Kassari Rahvamajja, et talvine külm ja niiskus talle kabelis liiga ei teeks. Aga kevade saabudes on selle helisid võimalus nautida juba kohas, kuhu see mõeldud. Lubasime meigi siis taas kuulamas olla. Laupäeva pärastlõuna möödus Hiiumaal ringi vaatamiseks: Kassari mõisasüdamas ja muuseumis, villaveskis, Rudolf Tobiase sünnikodus, Käina elamuskeskus Tuuletornis ja mujal. Maitsmata ei jäänud ka kohalike õllemeistrite toodang.

Tervitades SAT Ilmar Heinsoo ExÜM, ExSE „

Õunaku

„Õunaku lahe ääres asunud Õunaku (Aunack) vakust mainitakse juba 1515. aastal seoses Axel Wachtmeisteriga. Ainuke, mida tollest Wachtmeisterist teame on see, et ta oli 1515-1520 Kuressaare linnuse komandant, vahtkonnaülem, vahtmeister. Sellest siis nimi. Millal Õunaku tema pere omandusse läks, pole täpselt teada. Eesti Ajalooarhiivis on säilinud kuningas Johan III kiri aastast 1575, milles ta tunnistas Õunaku (hilisema Kassari) Wachtmeisterite perekonna pärusmõisaks. Eriline on Õunaku aga selle poolest, et see ei olnud mitte läänivaldus, nagu enamik Eestimaa mõisatest, vaid allood, st. päriseks ostetud. Täpsemalt polnudki tegu päris mõisaga, vaid pigem suurtaluga. Et ka liignimi Wachtmeister viitab pärimisele mitteaadlike seast ja Õunaku asus ordualal, mitte piiskopivaldustes, nagu piiskopi teenistuses olnud väikemõisniku puhul eeldaks, siis on ise osalt Orjaku ja Kassari päritolu ajaloolane Andres Adamson oletanud, et tegu oli hiiu või hiiurootsi perekonnaga, kes ostis päriseks oma kodukoha.”

Raamatust A. Särg „Hiiumaa mõisad“ lk.47

Minu mälestused Õunakust ja Aida talust

Virve Penkina, sündinud 1936

Priidu Lembra lapselaps

Õunaku ajaloost

Trükisõnas on esmamainitud 1515. aastal Õunakut erineva kirja-pildiga „Aunack“, „Ounack“, „Aunaku“, „Õunaku“. Rootsi ajal kuulus pea kogu Hiiumaa De la Gardie perekonnale, kuid suuruselt järgmine maavaldaja Hiiumaal oli Wahtmeisterite suguvõsa, kelle saarel laiali asuvate maade keskus oli esmalt Õunaku. 1576.aasta maaramatu järgi oli Wachtmeisterite kätte läinud Aunaku neli adramaad kahe tühja taluga, mille viimased peremehed olid olnud Aunaku Jürgen ja Puusepp Jaak (1564.a. oli viimase eelkäijaks Pütisepp Andres). Kui d siis ulatusid kuninga kõrvu jutud, et Aunaku maa-alal asub kaev või allikas, mille vesi on tunduvalt soolasem mereveest. Ajaloolase J.Koidu andmeil viis Eestimaa kuberner Pontus de la Gardie kuninga ülesandel 1584.a. läbi maade vahetamise. Aunaku 4 adramaad võeti kroonu valdusse ning sinna rajati soolatootmise ettevõtte.

H.Wachtmeisterile antud vastutasuks juba mitme aasta eest kroonule langenud Saulepa mõis koos selle juurde kuulunud paari taluga, mis kokku vastasid samuti neljale adramaale.

Leo Tiik „Kassari kaugetest aegadest“ Nõukogude Hiiumaa 4.07.1974

Peale maade vahetust rajati soolatootmise ettevõtte, kuhu kutsuti spetsialiste nii Rootsist kui Saksamaalt. Soolatootmine õnnestuski, nii et aastaseks soolatoodanguks saadi isegi 250-300 tündrit, kuid mille kvaliteet oli kehv. Soolakoda töötas 10 aastat 1594. aastani, mil ränga töökoormuse tõttu paljud talupojad põgenesid Hiiumaalt. Maad vahetati tagasi Kassari mõisa valdusesse.

1605-1623 oli Õunaku täielikult mõisaks Claus Wachtmeisteri valduses, kuid hiljem tekkis sinna uuesti küla. 17. sajandi 80-ndatel aastatel on Õunakut nimetatud vanaks mõisaasemeks, mis oli jaotatud taludeks.

1695-97 olid ikaldused ja suur nälg, 1700. aastal algas suur Põhjasõda ja 1710 lahkusid Hiiumaalt viimased Rootsi võimukandjad. Pärast Uusikaupungi rahu alustas Rootsi kindralmajor Frits Wachtmeister oma endiste valduste tagasisaamist. 1723. aastal läks Õunaku tema tütrepojale Arend Diedrich von der Pahlenile, 1758. aastal müüdi Õunaku leitnant Heinrich Caspar von Stackelbergile (kes oli Vaemla mõisa omanik). 1782 oli Õunakus 8 talu 57 elanikuga, kellest pooled 1788-89 ikalduse järel surid nälga ja nakkushaigustesse. Ellujäänud viis mõisnik Kassaris tühjaks jäänud taludesse ja rajas Õunakusse karjamõisa, mis püsis kuni kodanliku maareformini 1920, siis jagati Õunaku maad Kassari mõisa asunike vahel taludeks.

Aida talu

Minu vanaisa Priidu Lembra sündis Kassaris Tagukülas Vitsiku kuuelapselises popsi peres neljanda lapsena. Noorusajast mitu aastat oli ta seilanud mitmete riikide purjelaevadel mööda meresid ja ookeane. Rääkis läti, soome, vene ja saksa keelt. 31-aastaselt naases Kassaris ja abiellus Laksu peretütrega Leena Alohviga (1889-1921). Üheksa kuud hiljem sündis neil tütar ehk minu ema Johanna (1910-1999) ja poeg Robert (1913-1921).

*Aida talu peremees Priidu (13.08.1878 - 06.02.1956)
ja Maria (09.03.1880 - 05.05.1965) Lembra*

Saksa kaubalaeval SS Anna Podeus, mis ehitati Rostockis laevatehases AG-NEPTUN-Schiffswerft und Maschinenfabrik 1897.

*Foto tehtud 1900. aastate alguses.
Istujatest paremalt esimene
Priidu Lembra.*

Priidu vanematest

Isa, samuti Priidu Lembra (1839-1927)

Ema Leena Kivinukk (1849-1935)

Vanaisa Peeter Lembra (1811-1853)

Vanaema Liisu (1808-1848)

Vaarisa Hansu Mihkli Toomas (1757-1831)

Vaarema Eva Õunaku (1770-?)

Vaarvanaisa Jürna-Hansu Mihkel (1710-1795)

Vaarvanaema (1712-1795)

*Priidu (09.10.1839 – 11.03.1927)
ja Leena (15.08.1849 – 26.09.1935) Lembra*

Olles matnud naise ja poja, kolis vanaisa 1921.aasta sügisel koos 11-aastase tütre Johanna, 82-aastase isa Priidu ja 72-aastase ema Leenaga Õunakusse endisesse karjamõisa majja (rendileping 14. aprillist 1921 – 12 tiinu maad, elumaja ja küün. Ostu-müügileping on 1931. aasta 4. märtsist 18,07 hektari maa kohta).

Vanaisa abiellus uuesti Vaemla mõisa toatüdruku Maria Timmelmanniga (1880-1965), kes oli pärit Kaigutsi külast.

Minu lapsepõlvemälestused algavad II Maailmasõja ajast.

Vanale majale oli vanaisa juurde ehitatud uue osa, kus oli elutuba, köök ja magamiskamber, nagu sel ajal nimetati. Vanas osas oli üks ruum ehitatud ema ja isa magamistoaks, teisi ruume kasutati aidana. Majas on säilinud ka mantelkorsten, kuhu oli sisse seatud sahver. Uue osa alla oli ehitatud mahukas kelder ja esikusse kuivkäimla, mis oli väga hea ventilatsiooniga. Mõisaaegsele küünile oli juurde ehitatud laut, kuhu mahtusid 3 lehma ja pull, 4-5 lammast, siga ja 10-15 kana, hobusel oli vaheseina taga oma ruum.

Talu oli meil väike, kitsa ribana Õunaku teest üle mäe Pühalepa valla piirini. Mäe taga oli heinamaa väikese lepikeuga. Õunaku teeäärseid maid, kus olid korralikult kraavitatud põllu- ja heinamaa lapid, kutsuti Uuepõlluks, see oli ilmselt vanaisa rajatud. Meie küla läbis sügav kraav, mis olevat kaevatud mõisa ajal ja mida kutsuti Tootsi kraaviks mõisavalitseja Tootsi auks, kes oli selle kraavi lasknud kaevata. See juhtis liigvee Salinõmme lahte.

Karjamaa oli kodust kaugel Õunaku liival, see karjatee oli päris pikk ja laste töö oli lehmad õhtul karjamaalt koju ajada. Seda aega me ootasime ja suvel vahel läksime varem, et käia Salinõmme lahes ujumas. Karjamaa oli kahasse Altmäe taluga ja koos Altmäe lastega oli ka karjatee lõbusam.

Kuna talu oli väike, saadi kõikide töödega oma jõududega hakkama, peale rehepeksu. Siis käidi vastastik-

ku abiks naabritel. Meie peres oli välja kujunenud tööde jaotus. Vanaisa tegi kogu põllutöö - kündis, äestas, niitis niidumasinaga.

*1938. aasta suvi heinatööl, mina ema
süles. Meie kõrval minu vend Ülo ja va-
naema. Vanaisa hobu-loorehaga.*

Vanaisa rajatud oli ka nõndanimetatud rohuaed, kus kasvasid kümmekond õunapuud, mõned pirnipuud, omajagu siniseid ja kollaseid ploomipuid, punase- ja mustasõstra- ning tikripõõsaid. Vanaisa talitada olid samuti 5-6 mesitaru. Vanaisa oskas ka kingsepatööd, kõik meie pere igapäevased jalanõud olid tema valmis- tatud. Talvel tegeleski ta kingsepa- ja puutööga, kevadeti püüdis ta teibi Vaemla lahest. Neid soolati, kuivatati ja soolati uuesti tünni, siis kogu suve keedeti neid kartulite peal pea igaks lõunaks ja suitsulihaga kaste oli kõrvale.

Minu ema hooleks oli köögiviljamaa ja paar lillepeenart aias. Sel ajal kasvatati kogu aastane köögivili ise, see töö päris mahukas. Ka seemned järgmise aasta külviks tuli ise kasvatada. Vanaema hooldada oli söödapeedi põld. Rohimistööd jagus ka lastele. Laudatöö oli naiste töö. Vanaisa talitas hobust. Põllutööde ajal oli hobu- selõuna kaks tundi, vanaisa lubas endale peale lõunasööki veerand tundi uinakuks. Talvel ema ja vanaema kraasisid villa, ketrasid, korutasid ja kudusid. Samuti kasvatati lina, mida siis talvel kedrati. Kangasteljed olid igal talvel toas üleval. Kooti linast voodilina, käterätiku- ja kotiriet, mida kevade poole hange peal pleegitati. Kooti ka lihtsamat villast kangast.

Isa, Anton Määltsemeest (1906-1982), kes oli tallu tulnud väimeheks, ma talu töödel ei mäleta. Tema töötas venelaste sisse tuleku järel baaside ehitusel. Seejärel oli korra metsavend, et mitte Vene armeesse minna. Saksa ajal oli omakaitstes ja mobiliseeriti Saksa sõjaväkke. Sõdima ei pääsenud, enne võeti venelaste poolt sõjavangi, toimetati Kaug-Itta, kus ehitas 10 aastat raudteid. Peale Stalini surma 1953.aastal sai vabaks, kuid kohe Hiiumaale ei lubatud. Koju naases 1965. aastal ja töötas Putkaste sovhoosis ehitus- ja remonditöödel, hiljem kuni surmani Pasti laudas karjakuna.

Minul oli ka kaks aastat vanem vend Ülo (1934-1990). Tema lõpetas Suuremõisa kooli 1949. aastal ja läks õp- pima Tallinna Raudteekooli ning hiljem töötas vagunidepoos lukksepana.

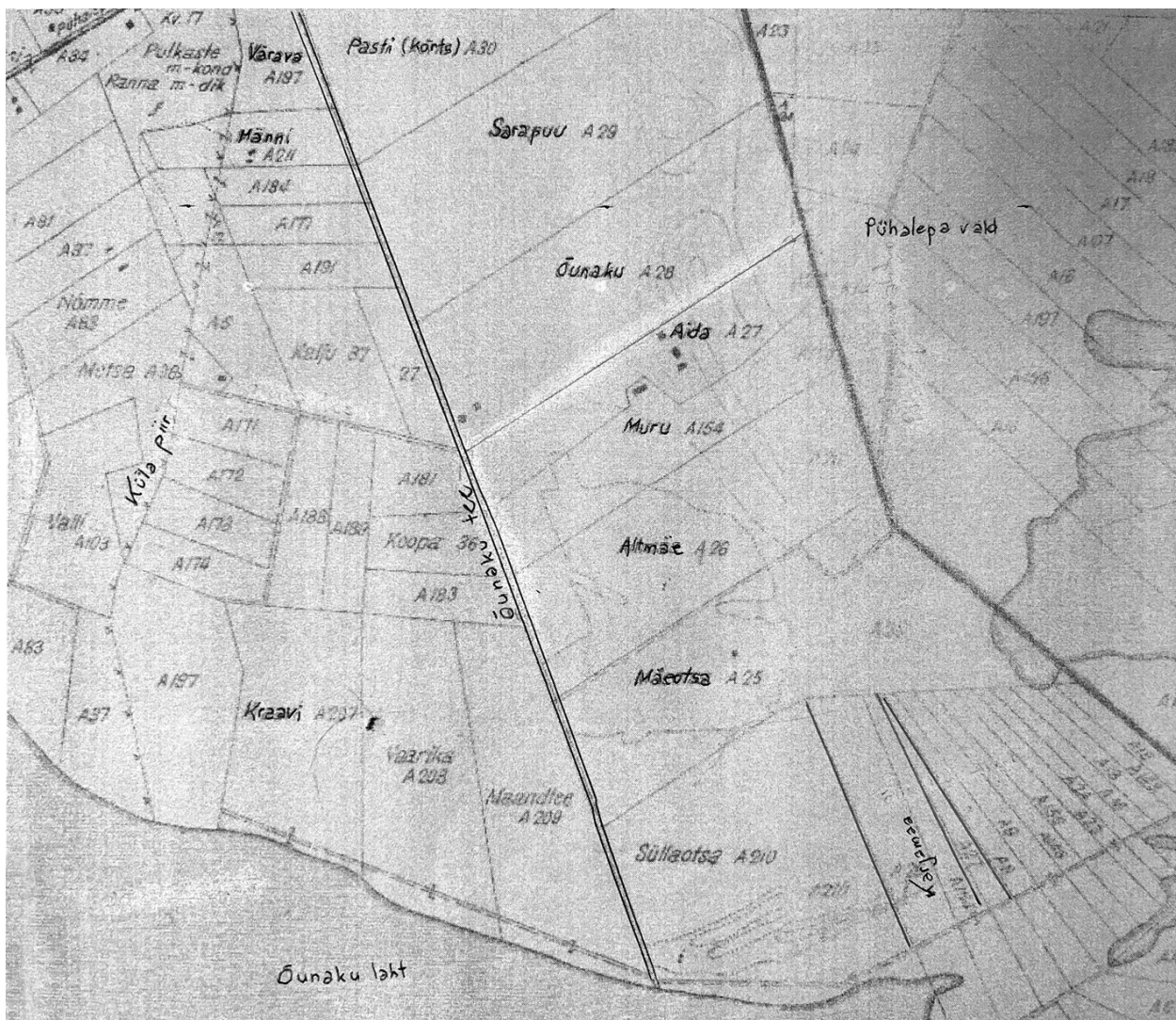
Mina, Virve, olen sündinud 1936. aastal. Peale Suuremõisa kooli lõpetamist läksin õppima Tallinna Kultuurha- ridusala kooli. Selle lõpetamisel tulin tagasi Hiiumaale ja töötasin kultuuritööl, raamatukogus. Vahepeal õp- pisin meteoroloogiat Rostovis Doni ääres ja töötasin Käina ja Kärkla lennujaama juures asuvas ilmajaamas. Kuni ema veel elas, olin Õunakuga seotud kogu aeg. Nüüd on Aida talu perenaine Sandra Heinmaa.

Taluelu lõpetas nn kollektiviseerimine 2. aprillil 1949. Pasti, Jõeküla, Niidi ja Rehe küladest moodustati kolhoos „Kindel Elu”. 1950. aastal ühineti Kaasiku küla „Ühisjõuga” ning 1957. aastal sai sellest Putkaste sovhoos.

Meie talu tee 1956. aastal, siis kui kolhoos sai juba mootorsõidukid, aga teid ei remontinud keegi ...

Õunaku talud

Mäeotsa talu on Kassarist toodud vana maja. Seal elasid August ja Hilda Sooba, nende lapsed Helga, Elvi, Ülo ja Augusti õde Leeni. August jäi kadunuks sõjakeerises, lapsed pagesid kolhoosi eest Helga Tallinna, Elvi õppis Haapsalu Pedagoogikakoolis õpetajaks, tuli tagasi Hiiumaale ja töötas õpetajana kuni pensionini. Ülo õppis Tallinna Raudteekoolis vedurijuhiks. Hilda töötas mõnda aega postiljonina, hiljem veetis vanaduspäevad Elvi juures Käinas. Talu hooned lagunesid. Elvi koos abikaasa Oskar Sedrikuga ehitasid peale maade tagastamist lauda-kuuri vundamendile väikese suvetoa, sauna ja kuurid. Tegelesid PRIA toel põllumajandusega kuni jaksasid. Nüüd puhkavad mõlemad Käina surnuaial. Talus suvitavad lapselapsed.

Altmäe talu on Kassarist toodud vana maja. Seal elasid Karl-Eduard ja Elisaveta Tamm, nende lapsed Edgar, Uno, Helju, Paul, Imbi ja Leida. Edgar töötas Käinas teetöölisena, Uno ei tulnud tagasi sõjaväljalt. Helju töötas Käina vallavalitsuses, hiljem Putkaste sovhoosis. Paul läks tööstuskooli ja hiljem töötas Volta tehases. Imbi õppis Tallinna Kultuurharidusala koolis ja tuli tagasi Hiiumaale, töötas Kõrgessaare rahvamajas, telegraafis, raamatukogus . Isa Karl-Eduard veetis aastaid vangilaagris, majapidamine lagunes. Liisa ja Leida läksid Kassarisse Pusesse, kus oli Liisa sünnikoht.

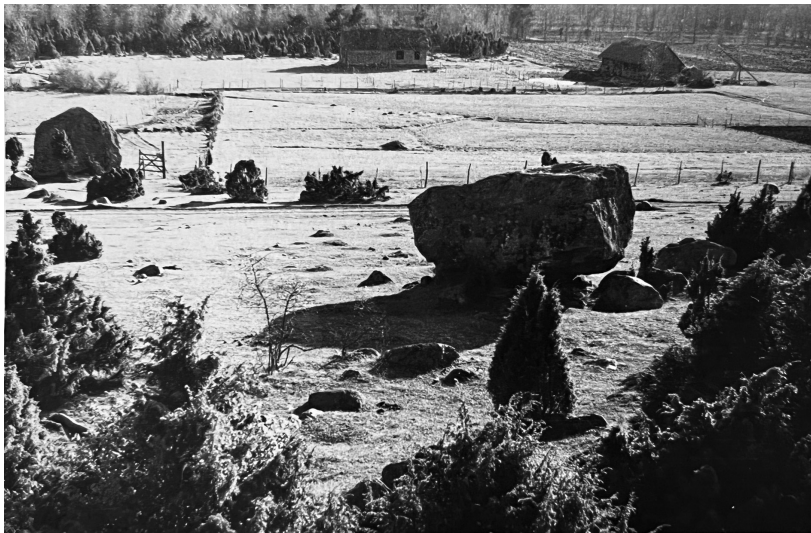
Altmäe peres olid kõik väga muusikaalsed. Imbi hakkas enne laulma ja siis rääkima. Imbi oli minu mängu-

kaaslane. Meil oli Õunaku mäel mitu „kivikodu”, kus me kogu suvise aja talitasime.

Altmäemäel oli suur kiik, kuhu laupäeva õhtuti kogunesid ümbruskonna noored. Oli pillimängu ja tantsu. Maaparandusega lükati talu ase siledaks, alles on mõned õunapuud.

Muru talu. Miku talu perepoeg Priidu Tamm, kes oli minu vanaisa õe Tiiu poeg, ehitas uue maja, mis oli veel pooleli ja vana mõisa küüni oli ehitanud laudaks – kuuriks. Pere elas Kassaris edasi, Õunaku maad olid kõik heinamaaks. Siis algas sõjaaeg. Priidu oli omakaitstes ja läks metsavennaks koos abikaasa Martaga, lapsed koos eaka vanaemaga küüditati Siberisse. Maja ja maa anti kasutada Anton Miku Nõmme küla paljulapselisele perele kuni kolhooside moodustamiseni. Putkaste sovhoos müüs elumaja Sõpruse kolhoosile ja see

ehitati uuesti ülesse Kleemu karjatalitajate elamuks. Karjalaudas töötas minu ema lüpsja-karjatalitajana kuni uue Pasti lauda valmimiseni 60-ndate aastate keskel. Muru talu maadele Õunaku mäele ehitas uhke palkmaja Aira Toss, kes seal ka elab.

*Muru talu kolhoosi algusaegadel ca 1950.
Ees Õunaku mäe suured kivid,
minu lapsepõlve mängumaa.
Taga laut ja vinnaga kaev, ema töökoht*

Õunaku talu elumajale oli juurde ehitatud uus osa nagu meilgi. Vanas osas olid elanud karjamõisa ajal karjanaised. Talus elasid Anna Keskküla, kes oli olnud karjamõisa ajal lüpsjaks ja tema tütar Liisa Kuru. Liisa abikaasa Verner Kuru oli tulnud Kassarist Kaubilt. Verner lasti venelaste poolt maha 1941. aastal. Talus elas veel Liisa tütar Valve. Peale sõda sündis Liisal tütar Helle ja Valvel tütar Viive. Liisa töötas kolhoosis alul talimehena ja siis lüpsjana kuni pensionini. Noored lahkusid Tallinna, Helle õppis õmblejaks ja tuli Hiiumaale tagasi, töötas ja elab Kärddlas. Eluase jäi tühjaks ja laguneb vaikselt.

Sarapuu talu uus maja on ehitatud Eduard Kuru poolt, kes tulnud Kassarist Kaubilt. Eduard emigreerus sõjakeerises Ameerikasse ja majja asusid elama tema vennatütred Vally ja Hugo Elmi pere. Maja hävis tules 50ndate alguses. Pere ostis naaberkülalt tühjalt seisva maja ja asusid sinna elama.

Endine **Pasti kõrts**, valgeks lubjatud paekivist maja, kus elasid Aleksander ja Ann(i) Nittim ja nende tütred Olga ja Meeta. Pasti kõrtsis oli säilinud kõrtsituba, mida elamiseks ei kasutatud. Selle taga köök, elutuba ja magamistuba. Aida ruumi kutsusid nad letitaguseks. Maja teises otsas oli laut. 1951. aastal peale Aleksandri surma asusid naised elama Tallinna, maja seisis tühjana ja lagunes pikkamisi. Kui Putkaste sovhoos ehitas Pasti mäele suure karjalauda, lükati kõrtsi varemed laiali ja sinna ehitati neljakorteriline elamu lüpsja- karjatalitajatele.

Värava talu oli vana maja ja seal elasid ka vanad inimesed Ann ja Juhan Jõpiselg. Peale nende surma jäi maja tühjaks ja hiljem elas seal Jõekülalt Metsa talust August Metsamaa, kes oli kolhoosi algusaastatel nn. piimamees, vedas hobuvankriga piima Suuremõisa meiereisse Muru talu laudast, kus minu ema oli lüpsja.

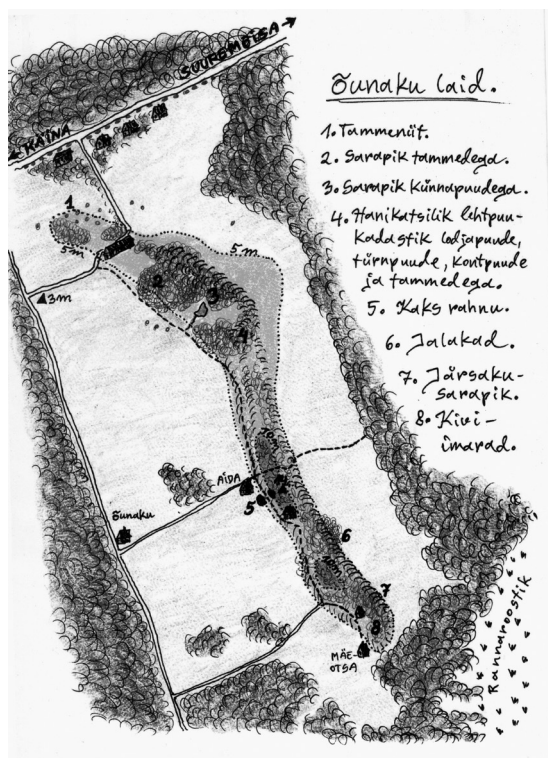

Peale Augusti surma maja lagunes.

Männi talus elas Liisa Jõpiselg, kes oli tulnud Kassarist Tumpsist. Peale tema surma asusid sinna elama Liisa poeg Aleksander ja Elsa ja nende lapsed. Aleksander töötas pikalt Hiiu Kaluri kolhoosi püünistetsehhis. Elsa oli kolhoosis põllutööl ja ka lüpsja- karjatalitaja.

Kraavi talu vana maja, kus elas Kassarist Lepiku talust tulnud Adele Realep (Lepiku ehk Mölder Augusti õe Mari tütrede on Adele Realep ja Helene Kiisa – info Vaike Kutserilt), tütrede Elsa ja Ada ning Elsa abikaasa Aleksander Jõpiselg, nende lapsed Eeva, Enno, Edvin ja Kaido. Nende kodu hävis tulekahjus. Adele ja Ada lahkusid Hiiumaalt Tallinna. Elsa ja Aleksander lastega leidsid ajutise elamise Mäeotsa talus ja hiljem peale Aleksandri ema Liisa surma jõudsid Männi tallu.

Õunaku tee lõpus lahe ääres on maakaardi järgi talud Süllaotsa, Maandtee ja Vaarika. Minu lapsepõlve karjatee viis sealt mööda. Seal oli üks väike vana elumaja, kus sõja ajal elasid Hillar ja Nadja (kes nad olid, ei tea). Põlluharimisega seal siis ei tegeletud, oli ainult heina- ja metsamaa.

Ajaloolisest Öunakust on alles autobussipeatus „Öunaku” Suuremõisa-Käina maanteel; Öunaku mägi, mille mitmepalgelisest loodusest on ajakirjanik Tapio Vares väga üksikasjalikult kirjutanud Hiiu Lehes 2010; Öunaku laht, mis on aastatega pillirooga kinni kasvanud; pikk ja sirge umbes kahe kilomeetri pikkune Öunaku tee (vanasti Öunaku süld), mis viib Suuremõisa-Käina maanteelt laheni. Öunaku ja Kassari vaheline ühendus oligi läbi lahe suveajal, kui veeseis oli madal ja talvel üle külmunud lahe. Paljude Kassari talude heinamaad ja väikesed metsalapid olid Öunakus. Hein ja küttepuid veeti talvel üle jää koju.

Praegu elab kunagi Kassarist tulnute järeltulijast Öunakus Kaido Jõpiselg Männil ja Liia Elmi Pasti majas.

Küla nimetati esimese vabariigi ajal Pasti külaks ja vene ajal 70-ndatel liideti Jõekülaga ning nimeks sai Jõeküla küla.

Öunaku laid.

Tapio Vares 1911.2010 Hiiu Leht

Minu kodu 1950-ndate alguses
Fotod Virve Penkina kogust

Minu elust ja tööst

Otto Nittim

Sündinud 1928
Fotod erakogust

Minu teadliku eluperioodi võiks jagada kolme etappi:

1. Kassaris Kaasiku talus 1928–1943
2. Haapsalu linnas 1943–1946
3. Tallinna linnas 1946 kuni praeguseni

Esimesed kümme aastat olid vast kõige meeldejäävamad. See oli vana Eesti aeg. Kõik oli vaikne. Kui juhtus auto tee peal sõitma, siis joosti seda kui imet vaatama. Meie, poisikeste, töö oli algul lehmad hommikul pool kuus Sääremäele ajada ja sealt õhtul viie-kuue ajal koju tagasi. Sel ajal olime meie ainsad ujujad meres, seal, kus praegu on ujumise koht Kiigeplatsi vastas.

1937. aasta 15. septembril algas koolitee esimesse klassi, kaks nädalat hiljem alustasid vanemad klassid. Meid oli alguses 16 õpilast. 1941. aasta kevadel tuli sooritada kolm eksamit Nõukogude Liidu seaduste järgi: eesti ja vene keeles ning matemaatikas. Need viis läbi hr. A. Loomets, kes oli ühtlasi meie vene keele õpetaja. Sellega olime lõpetanud Kassari algkooli. Viienda ja kuuenda klassi lõpetasime Saksa okupatsiooni ajal. 1943. aasta kevadel, kooli lõpu päeval käisime koos saksa keele õpetaja pr L. Loometsaga jalgratastega Sõru sadamas ekskursioonil.

Kassari kooli õpilased 1938.aasta kevadel

Sellest päevast alates läksime põhiliselt lahku. 18. oktoobril 1943 läksin Haapsalu tööstuskooli elektri erialale. Suvevaheaegadel olin ikka Kassaris. Tööstuskooli lõpetasin 1946. aasta juulis kuuenda kategooria elektrikuna. Terve elektrikute kontingent määrati tööle Tallinna masinaehituse tehasesse „Ilmarine“.

1. septembrist 1946 olen elanud Tallinnas vahetpidamata 75 aastat. Paralleelselt töö käies lõpetasin 1951 Tallinna elekromehhaanika tehnikumi.

Alates 1952. aastast olin remontmehhaanika alal tööde normeerija ja 1954 määrati mind elektri-remondi töökoja meistriks. See periood oli 25-aastasele noorukile väga pingeline. Suures tehases juhtus masinatega palju avariisid, milliste likvideerimine nõudis ka öist uneaega. Aga aega jätkus ka taidlusringidest osavõtmiseks ja abiellumiseks.

Kooriproov, dirigeerib Kuno Areng

Hedvig Leesmaad kohtasin esimest korda 1937. aastal kooli alguses. Tema oli vahetult enne seda elanud paar aastat Tallinnas ja selle tõttu rääkis teistega võrreldes peenemat keelt, eks ta oli ka ikka tark tüdruk. Peale kooli lõpetamist ei teadnud ma temast midagi. 1947. aasta kevadel korraldati J. Tombi klubis (Mustpeade maja) Pikal tänaval tehnikumide ball. Seal me põgusalt kohtusime ja siis tuli jälle pikem vahe. 1952. aasta suvel sõitsime hobusega Laisna sillal Vaemla poole ja Hedvig juhtus jalgsi meie ees minema. Võtsime ta vankrile. Sain teada, et ta töötab Putkasti lennujaamas ja taotleb üleviimise korras Tallinna lennujaama tööle minna. Jälle oli aasta vahet, kui sain teada vennanaise Estri käest, et Hedvig elab Tallinnas Heina tänaval. Läksin ühel septembrikuu õhtul sinna, et vana tuttava kooliõega veidi juttu ajada. Hedvig juhtuski kodus olema, rääkis, et töötab lennujaamas raamatupidajana ja on Moskva rahanduse instituuti kaugõppesse vastu võetud. Ka mina olin Leningradi elektrotehnika instituuti koos sõbraga eksamid sooritanud, aga suure konkursi tõttu ei pääsenud sisse. Jätsime selleks korraks nägemiseni ja lubasime varsti jälle kohtuda. Paljude kohtumiste ja kinos käimiste peale tuli ta 1953. aasta vana-aasta õhtul minu 25. sünnipäevale Kõie tänavale, kus ma oma tädiga juures tookord elasime. Nii jäime kokku kuni 18. juunini 1954, mil meie abielu Pikal tänaval registreeriti.

*Ilmarise tantsuorkester.
Mina paremalt esimene.*

Ilmarise meesansambel. Mina paremalt esimene. Meid juhatas Märt Hunt. Alustasime nelja mehega, hiljem oli meid 12. Mina laulsin teist tenorit.

Hedvigi ja Otto pulmad 1954 – pruutpaar

... ja pulmaseltskond

19. juunil sõitsime lennukiga läbi Saaremaa Putkasti lennuväljale, kus meil oli kaskedega ehitud autoga vastas Oole Ralf (Ralf Pao). Pulmad kestsid Kaasikus mitu päeva. Paki Sass (Aleksander Kärner) tegi pilte ja mängis viiulit.

Linnas elasime tehase ühiselamus neli aastat. Esimene poeg sündis 1955. Kui olime tehase poolt 1958. aastal korteri saanud, hakkasin plaani pidama uue töökoha osas. 1961. aastal vabanes ehituskoolis nr. 19 Koplis elektri eriala grupimeistri koht. Sealne direktor Karl Lehtmets, kes oli mulle tuttav juba kooliajast, kutsus mind kohe tööle. Ega mind ei tahetud hästi ära lasta, direktor Raud ütles, et kui sulle seal ei meeldi, võtame kohe tagasi. Nüüd oli mul ees hoopis tundmatu tulevik, tuli asuda pedagoogilisele tööle. Mind suunati kolmeks kuuks pedagoogilistele kursustele ja aasta lõpul tuli sooritada vastavad eksamid. Esimene minule alluv grupp lõpetas 1962. aasta suvel. Edasi siirdusime ehituskooli nr. 17 (Kellu kool) Pärnu maanteel. Seal olin ise uue grupi vastuvõtu komisjonis. Kerge seal muidugi ei olnud, tuli vastutada õpilaste kasvatustöö eest. Me valmisime seal õpilastega palju õppevahendeid ja eksponaate. Grupp lõpetas 1964. aasta suvel. Käisin nendega Riias ja Siguldas bussiga ekskursioonil. Jällegi juhtus nii, et tuttav kolleeg Tallinna polütehnikumist helistas, et neil vabanes üks praktikaõpetaja koht, et tulgu ma konkursile. Kutsekoolist oli mulle juba telefoni teel antud hea iseloomustus. Sellega olin 1. septembrist juba lukksepa ja elektri eriala ning tootmispraktika õpetaja ja

seda vahetpidamata 35 aastat nii eesti- kui ka venekeelsetele rühmadele.

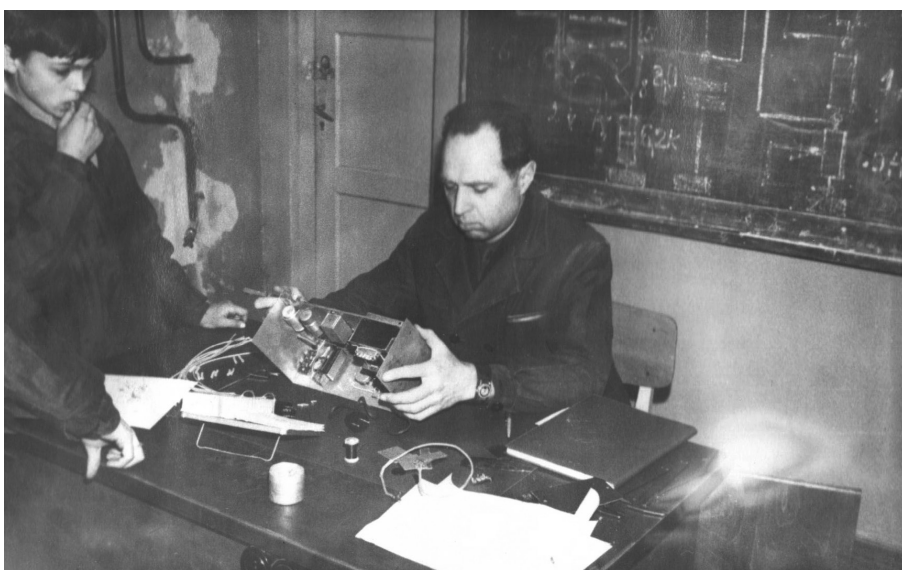
Ka tehnikumis valmistasime palju eksponaate, mis olid välja pandud näituseväljakul Lauluväljaku lähedal. Selle eest premeeris direktor Ladussev meid 1965. aasta kevadel lennureisiga Kiievisse.

Nende aastate jooksul sain tutvuda pea kõigi Tallinna suuremate tehastega, kus olid kolmanda kursuse õpilased tootmispraktikal, sealhulgas ka salajaste numbri-tehastega. Õpilastel tuli praktika lõpul esitada aruanne, mida numbri-tehased välja ei andnud, anti tõend aruande täitmise kohta.

Selle pika õpetamise aja jooksul sain põhjalikult tutvuda vene noorte poiste kui ka tütarlaste iseloomudega. Tuli siingi arusaamatusi ette, aga üldise õppeedukuse eest vastutas rühma juhataja. Vene keelega sain enam-vähem hakkama, kuna tehases „Ilmarine“ olid pooled venelased ja tootmiskoosolekud toimusid vene keeles.

Kui tuli taasiseseisvumine 1991. aastal, hakkasin nõudma ka vene õpilastelt osaliselt eesti keele oskust. Seda pooldas ka eesti keele õpetaja. Tund jäi ikkagi venekeelseks. Distsipliiniga sain hakkama, eks mul olid ka omad nipid selles osas. Kooli õpetajatega oli mul väga hea läbisaamine. Õppenõukogud toimusid üks kord kuus. Peamiselt olid seal õppeedukuse küsimused arutusel. Eks tuli ka vahel mõni õpilane nimikirjast kustutada.

Toimusid ka vabariigi tehnikumide vahelised erialalised konkursid õpilastele, kus saavutasime esikohati. Traditsiooniks olid saanud Läti, Leedu ja Eesti ning Kaliningradi polütehnikumide kunstilise isetegevuse ülevaatused. Saavutasime

Tööpostil õpilasele elektriskeemi seletamas

Vilniuses esikoha. Peale õppetöö tuli mul vastutada ka elektriseadmete korrasoleku ja ohutustehnika eest. Samuti oli minu ülesanne õhukaitse osas vastutada tuletõrjeseadmete korrasoleku eest.

Pühade ja tähtpäevade tähistamine toimus meil alati koos terve pedagoogilise personaliga. Suurte juubelite puhul said kutse ka abikaasad.

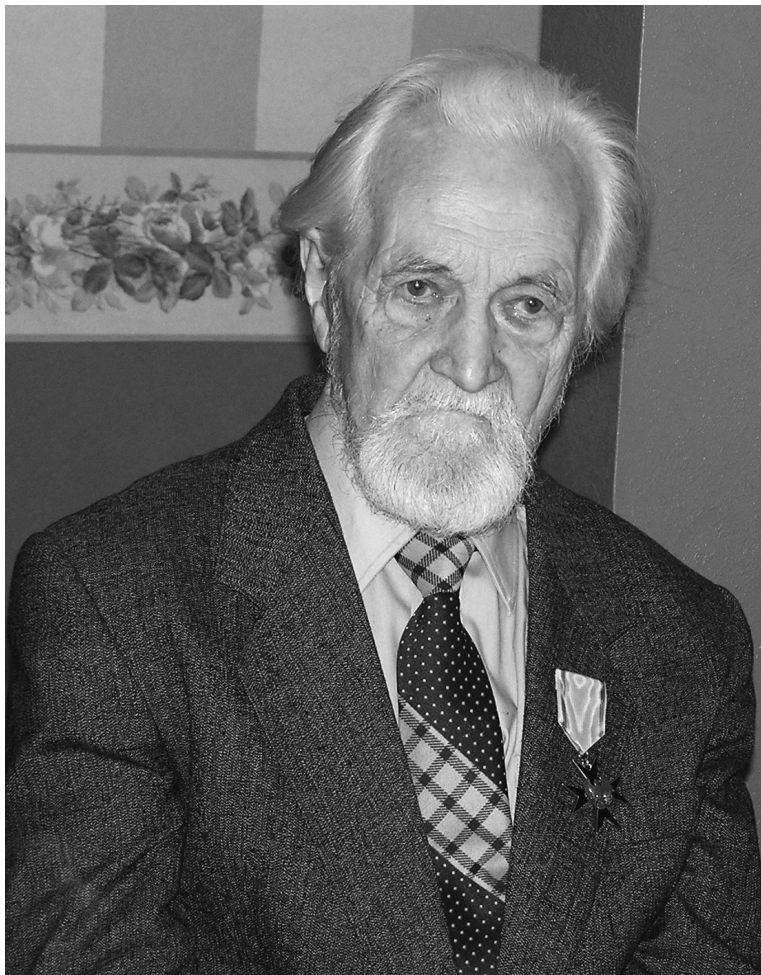
Mina sain neljakümneaastase pedagoogilise töö ajal väga palju kogemusi. Mul on polütehnikumi lõpetajate kohta raamatud, mis anti välja tehnikumi 75. ja 80. aasta juubeli puhul. Sirvin neid vahel ja tuletan meelde paremaid õpilasi. Tallinna tehnikum on oma üle 100-aastase eksisteerimise jooksul üks Eesti kuulsamaid. Tema legendaarne, kauaaegne direktor Enn Nurmiste on olnud ka minu füüsikaõpetaja. Selle tehnikumi on lõpetanud enamus tänapäeva tuntud insenere, tehnikuid ja tootmisjuhte. Olen hilisemal ajal külastanud nii tehnikumi kui ka kutsekooli. Paljud õpetajad on läinud manalateele. Aga uued tulevad peale, tehnika areneb jõudsalt edasi. Kasutusel on uued materjalid, aparaadid, seadmed, milliseid minu ajal ei olnud. Nii see peabki olema. Kokkuvõtteks võiks öelda, et elektriку eriala on tulevikus väga vajalik ja perspektiivikas, seda näitab tänapäevane elu.

1. juunil 2022 Kassaris

Mineviku meenutusi

Elmar Hollmann

II Maailmasõja veteran
Kotkaristi kavaler

*Elmar Hollmann 2008. aastal.
Foto: Kadi Kiiver*

Olen sündinud 30. mail 1923. aastal Hiiumaal Kassaris Lehtmetsa talus. Mõisa maade jagamisel sai isa Pärna talu omanikuks. Võttis appi paar ehitustöölist ja ehtasid krundile elumaja, lauda ja sauna. Hoonete valmimisel kolisime Lehtmetsast Pärnale. Isa vend Johannes (Juku) ja õde Elisabeth tulid Tallinnast Kassarisse elama. Johannes oli Vabadussõja invaliid, ühe jalaga.

Pärna talu koosnes viiest lahusmaa tükist. Väljaspool Kassarit oli Muda mets, Hara heinamaa ja Õunakuliiva heinamaa. Kassaris oli põllumaa, õue-aiamaa ja paar hektarit kadakast karjamaad kiviaia taga. Loomade karjamaa oli Sääre mäel mitme talu ühiskasutuses.

Olin poisipõnn, nutuvõru suunurgas, kui pidin hommikul vara minema lehma Säärele ajama. See oli küllaltki raske töö, kuna loomad üritasid teeäärsetelt põldudelt süüa otsida.

Kord maikuu alguses lambakarjas olles läksime Vahe Emiliga ujuma. Vesi oli jahe. Emil jäi kopsupõletikku ja suri. Mina olin kogu maikuu haige, kuid jäin ellu. Olin 8 aastane, kui hakka-

sin õpima Kassari algkoolis. Kool oli 6. klassiline ja paiknes majas, kus praegu asub muuseum. Õpetajad olid preili Medri ja härra Loomsmann. Nimede eestistamise käigus sai Loomsmannist Loomets. Minu onu, Villem Hollmann, muutus Hoolma nimeliseks. Mulle istus koolis hästi matemaatika. Loomets oli matemaatikas väga tugev. 6.klassis lahendasime raskeid algebra ülesandeid.

Meil ei olnud jalgratast. Rattad olid kallid. Õppisin tädi rattaga sõitma. Olin koolipoiss, kui isa käis Tallinnas ja ostis täikalt kasutuses olnud ratta. Kuigi meil nüüd ratas oli, käisin koolis ikkagi jalgsi. Kassaris oli perekond, kus laste kasvatus, pehmelt öeldes, jättis soovida. Poisid põletsid maha Kassari mõisa häärberi. Hoone oli täiesti elamiskõlblik. Rattavargus oleks nende käes olnud käkitegu.

Olin 14.aastane, kui 1937.aasta kevadel lõpetasin Kassari algkooli. Sügisel läksin raha teenima. Kaubi Eedi (Eduard Ansvelt) töötas Kersen Rudolfi (Leede) poolt ostetud teravilja masina peal. Eedi armastas pudelisse vaadata. Kirjatöö oli talle võõras. Mul oli taskukell. Panin kirja talus töötamise aja ja töö maksumuse. Käisime talust tallu ka väljaspool Kassarit. Vaemla mõisas oli palju vilja. Olime kaks päeva paigal. Eedi andis mulle raha ja kamandas Käina viina järele. Ütles, et temale toon „riigivanema“ ja endale võin asuniku võtta. Nii ma

tegingi ja asuniku jõime paruni pojaga (Alfred Alexander s.1896 või Hans Jürgen Hermann Constantin von der Pahlen s.1900. Info Helgi Põllolt) ära. Töötasin Eediga koos masina peal paar aastat. Sain masina ja mootoritöö täielikult selgeks. Kui Eedi purjus peaga töö juures magas, töötasin mina masinaga talus edasi. Kõik sujus normaalselt.

Minu isa oli kihelkonna kooli haridusega ja kuus aastat teeninud Vene tsaariarmees. Kui Vene väed MRP (Molotov-Ribbentropi Pakt) alusel Eestisse tungisid, pandi ta Käina Valla Täitevkomitee sekretäriks. Pätsi valitsust süüdistatakse selles, et venelased lasti riiki vastupanu osutamata. Leian, et see oli õige samm. Vastupanu oleks maha surutud ja Eestist oleks saanud mingi Venemaa oblast nagu see juhtus sakslaste Ida-Preisimaaga. Nõukogude okupatsiooni ajal laulsid talumehed õllekannu juures: „Ma tahaksin kodus olla, kui Päts on president ja Laidoner juhatab väge ning maksab eesti sent“.

Vene okupatsioon kestis lühikest aega. See asendus Saksa omaga ja algas jaht seniste võimulolijate likvideerimiseks. Kolm Orjaku meest (jätan nimed oma teada) viisid minu isa kodust ära. Minu koolivend ja pinginaaber Edgar Kärner oli Käina valla komsomoli komitee sekretär. Heino Eeljõe oli Kõrgesaare valla miilits. Kõik nad lasti Kärddlas Rannapaargu lähedal metsas maha. Käisin seda kohta otsimas, kuid ei leidnud.

Nõukogude väed saabusid taas Eestisse. Saksa arhiivid avanesid. Siit oli näha, millega keegi tegeles. Orjaku mehed võeti kinni. Hobusemees istus kümme aastat Venemaal vangis, tuli tagasi. Kaks püssimeest lõpetasid oma elu Siberi avarustes, kus neil oli piisavalt aega oma tegude üle järele mõelda. Mõrvatute ühishaud Kärddlas avati ja nad maeti Kärddla lauluväljaku lähedale parki. See oli vale. Übermatmine oleks pidanud toimuma Kärddla kalmistul.

20.oktoober 2022

Kassari 2022

- 06.01 Käsitööklubi / Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 08.01 Kassari Külaülikool: Linda Tikk „Kassari Haridusselts 100“ Kassari rahvamajas
- 13.01 Käsitööklubi / Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 15.01 Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
- 20.01 Käsitööklubi / Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 22.01 Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
- 27.01 Käsitööklubi / Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 30.01 Raamatukogutund lastele Kassari rahvamajas

- 03.02 Käsitööklubi / Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 17.02 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 22.02 Ulvi ja Tiit Uusaja said Keskkonnaministeeriumilt pärandniitude hooldaja tänuvikati loodusrikkuste hoidmise eest - Helja Kaptein, Hiiu Leht
- 23.02 Hiumaa Valla tänukirjad said 48 aastat raamatukogus töötanud Vilge Elmi, Mareti Poe loomise ja käigushoidmise eest Maret Vähejaus ja kauaaegne laste- ja perearst Marje Vann

- 24.02 Vabariigi aastapäeva kohvik „Magus Mari” ja 10-aastase Oliver Roosi (Remli talu) näitus „Minu presidendid” Kassari rahvamajas
Ilmus „Kassarimaa” nr. 49.
Venemaa alustas sõda Ukraina vastu.
- 25.02 Ajakirjanik Urmas Lauri sai Anneli Ammase „Hea ajakirjanduse” preemia
- 26.02 Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
- 26.02 Kassari Külaülikool: Riho Lutter „Paki Sass – Kassari Paganini” Kassari rahvamajas. Koguti annetusi Ukraina toetuseks 150 eurot ning läkitati see MTÜ Ukraina Kultuurikeskusele humanitaarabi korraldamiseks.
Taasasutatud Kassari Haridusseltsi 27. aastapäev
- 27.02 Raamatukogutund lastele Kassari rahvamajas
-
- 03.03 Käsitööklubi / Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 10.03 Käsitööklubi / Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 12.03 Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
- 15.03 „Põrutav uudis Kassari kohta” Kassari saarelisuse kadumisest - Harda Roosna, Hiiu Leht
- 17.03 Käsitööklubi / Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 19.03 Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
- 24.03 Käsitööklubi / Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 26.03 Kassari Külaülikool: Maarja Undusk „Ellen Niidu elust ja loomingust” Kassari rahvamajas
- 27.03 Raamatukogutund lastele Kassari rahvamajas
- 31.03 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
-
- 01.04 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 07.04 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 08.04 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 09.04 Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
- 14.04 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 15.04 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 16.04 Tuleviku leiutajate klubi Kassari rahvamajas
- 21.04 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 22.04 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 23.04 Kassari Külaülikool: Riho Lutter ja Kristjan Simson „Moosese ja Ristija Johannese jälgedes” Kassari rahvamajas
- 24.04 Raamatukogutund lastele Kassari rahvamajas
- 28.04 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 28.04 Toomas Kokovikini loeng „Reisijutte Ghanast” Kassari rahvamajas
- 29.04 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
-
- 05.05 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 06.05 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 07.05 Teeme Ära! Kassari rahvamaja kevadtalgud

- 12.05 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 13.05 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 14.05 Emmaste laat. Kauplemas olid Truubi talu ja Merike Niimann
- 19.05 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 20.05 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 21.05 Käina laat. Kauplemas olid Truubi talu, „Lest ja Lammas”, Tiia ja Elis Uusoja, Merike Niimann, Viive-Kai Rebane
- 23.05 Ilmus „Kassarimaa” nr. 50
- 25.05 Kassari Külaülikool: Helgi Põllo „Kassari: ühe pisikese saare lugu” Kassari rahvamajas
- 26.05 Kundalini jooga / Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 27.05 Kassari Klassika kontsert Kassari kabelis: Aleksandra Serebrjakova viiulil, Cameselle Barbosa Adla tšellol, Kaisa Padur viiulil
- 28.05 Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
-
- 03.06 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 04.06 Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
- 04.06 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 05.06 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
Nelipüha missa Kassari kabelis
- 09.06 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 10.06 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 10.06 Kassari Klassika kontsert Kassari kabelis: Hanna Viola Katrina Miettinen (Soome) ja Peeter Paemurru tšellodel, Aleksandra Serebrjakova viiulil
- 11.06 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 11.06 Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
- 12.06 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 15.06 kontsert: Trio Mänd ja Krüsban, Villu Talsi Kassari rahvamajas
- 16.06 Kassari haridusseltsi üldkoosolek / Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 17.06 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 17.06 Kassari Klassika kontsert Kassari kabelis: Sergio Llorente Gutierrez ja Alexander Gonzalez Pavlov viiulil, Peeter Paemurru tšellol
- 18.06 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 18.06 Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
- 19.06 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 22.06 kohvik „MagusMari” Kassari rahvamajas
- 23.06 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 24.06 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
Surnuaia püha Kassari kabeliaias
- 25.06 Evelin Vahtra grupimeditatsioon „Tervendan end ise” Kassari rahvamajas
- 25.06 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 26.06 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas

- 01.07 Kundalini jooga / kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 01.07 Hüpnooteraapia tutvustusõhtu, terapeut Kristina Pannel Kassari rahvamajas
- 02.07 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
Kalev Vapperi veinikoolitus Kassari rahvamajas
Saaremaa raamatukoguhoidjate ekskursioon Kassari rahvamaja raamatukogusse
Kirikumuusika liidu korraldatud kontsertsarija raames Keila koguduse koori kontsert
„Ma laulan suust ja südamest” Kassari kabelis
- 03.07 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 07.07 Kassari Klassika kontsert Kassari kabelis: Merily Leotoots viiulil, Peeter Paemurru tšellol
- 08.07 Kundalini jooga / kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
Kassari Külaülikool: Lauri Mälksoo (Eesti Välispoliitika Instituudi juhatuse esimees, Rahvusvahelise Õiguse Instituudi ja Alalise Vahekohtu liige, Eesti kõigi aegade noorim akadeemik) „Venemaa sõda Ukraina vastu ja rahvusvahelise õiguse roll selles” Kassari rahvamajas
- 09.07 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
Käsitöö ja Omatoodangu laadal Kärldas olid kauplemas Ülle Lorits, Viive-Kai Rebane jt.
- 10.07 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 15.07 Kundalini jooga / kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 16.07 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 17.07 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 22.07 Kundalini jooga / kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
Hiiu Folk: Kassari kabelis musitseeris Kärt Johanson
Hiiu Folk: Valter Parve ühislaulmine Kassari rahvamajas
- 23.07 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
Hiiu Folk: karmoška töötuba Kassari rahvamajas
Hiiu Folk: Krista Citra Joonas ja Arno Kalbus Kassari kabelis
- 24.07 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
Eva Väljaots ja Robbie Sherratt Kassari kabelis
- 26.07 Ingel Unduski kontsert: Ingli India mantrate õhtu Kassari rahvamajas
- 29.07 Kundalini jooga / kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 29.07 Loomingu Raamatukogu kuldsari – Voldemar Panso „Naljakas Inimene” raamatuesitlus Kassari rahvamajas
- 29.07 Kassari Klassika öökontsert: Kristina Kriit viiulil, Peeter Paemurru tšellol
- 30.07 kohvik „Magus Mari” / Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
- 31.07 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 02.08 Kontsert „Gambavaim” Kassari kabelis. Laulis Marta Paklar ja keelpillidel Kristo Käo ja Villu Vihermäe
- 04.08 Kodukohvikute päevad Kassaris: Ukraina kohvik „Tšervona kalõna” Kassari rahvamajas. Kohviku tulust annetas Kassari Haridusselts 1210€ MTÜ Slava Ukrainile humanitaarabi toimetamiseks Ukraina sõjapiirkondadesse.
„Magus mari meitele ja teitele” Uus-Hansu talus

- „Keldrimäe salaaed” Mõisa talus Keldrimäel
 „Luule on siin” Vassu talus Orjakus
 „Raamatupoi” Orjaku külamajas
 „Meri ja maa” Mäe talus (Puulauu kõrts) Nasva külas
- 04.08 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 05.08 Kassari Klassika kontsert Kassari kabelis: Elbe Reiter ja Johannes Palm viiulil, Peeter Paemurru tšellol
- 05.08 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 06.08 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 07.08 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
 Missa ja leeripüha Kassari kabelis
- 11.08 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 12.08 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 12.08 Arhitektuurikooli onnilaager Kassari rahvamajas
- 13.08 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 13.08 Arhitektuurikooli onnilaager Kassari rahvamajas
- 15.08 Evelin Vahtra grupimeditatsioon „Hingerahu loomine” Kassari rahvamajas
- 14.08 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 18.08 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
 Kassari Külaülikool: Madli Maruste „Hiiumaa talu – kompass minevikku ja tulevikku” Kassari rahvamajas
- 19.08 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
 „Kuidas Ain meid õlleusku pööras” - Piret Eesmaa, Hiiu Leht
- 20.08 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
 Hiiu Kala ja Õlle festival Kassari Puhkekeskuse õuel
- 21.08 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 23.08 „Kassari talu osaleb parima talu konkursil” - Helja Kaptein, Hiiu Leht
- 25.08 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 26.08 Swedbanki töötajate heategevuslik koristuspäev Kassari kabelis
- 27.08 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 28.08 kohvik „Magus Mari” Kassari rahvamajas
- 01.09 Kooliteed alustas Uku Aksel Kopli ja põhikooli lõpetas Ann Getter Tammeveski
- 03.09 „Pihlad ja Sõstrad” - Hiiumaa Haldjate naistering Kassari rahvamajas
- 04.09 „Pihlad ja Sõstrad” - Hiiumaa Haldjate naistering Kassari rahvamajas
- 06.09 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 07.09 Helirännak – kontsert-teraapia Kassari rahvamajas
- 08.09 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 09.09 Kassari Klassika hooaja lõpukontsert Kassari kabelis: Alexander Gonzales Pavlov viiulil, Piia Paemurru elektriklaveril, Peeter Paemurru tšellol
- 10.09 Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
- 10.09 Eesti Odd Fellow Loož annab Kassari Haridusseltsile pidulikult üle oreli Kassari rahvamajas
- 13.09 Kundalini jooga Kassari rahvamajas

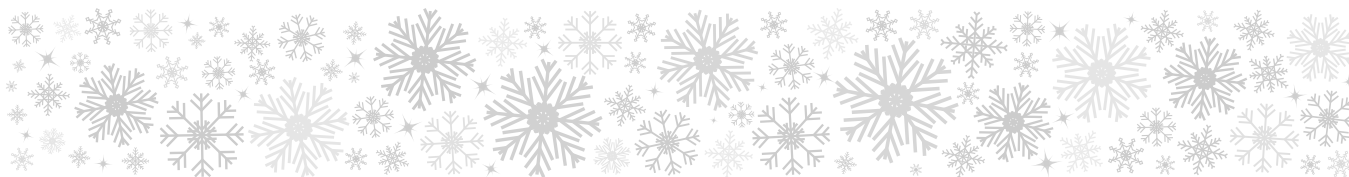
- 14.09 Eakate ülikool - „Elukestev õpe Hiiumaal” avaüritus Kassari rahvamajas
- 15.09 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas
- 15.09 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 16.09 EKA muinsuskaitse ja konserveerimise osakonna üliõpilased ja juhendaja tutvumas Kassari kabeliga
- 19-20.09 Suuremõisa Lasteaed-Põhikooli 1. ja 2. klassi laste koolipäevad Kassari rahvamajas
- 20.09 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 21.09 Eesti Rahvakultuuri Keskus külastab Kassari rahvamaja
- 22.09 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 22.09 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas
- 23.09 “100 aastat Kassari haridusseltsi asutamisest” ja “99 aastat näitemängu Kassaris” - Merike Niimann, Hiiu Leht
- 24.09 Kassari Haridusselts 100 sünnipäevapidustused. Esinesid õed Kääramehed koos Karl Maieriga, Hiiumaa Pillisõprade Selts, Lauri Saatpalu ja Peeter Rebane. Kingitusena ansamblilt DAGÖ avati rahvamajas Hiiumaa väikseim kaubamaja “D1” - Dagö 1 m2. Rahvamaja ees avati pidulikult pink „Haridusselts 100”. Vaatamiseks on väljas uued stendid “Kassari Haridusselts 100”. Toitlustas Hõng, pidupäeva tordi tegi Magus Mari.
- 25.09 Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
- 27.09 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 29.09 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
Vabatahtlike kirikuabiliste reis Tartumaale
- 01.10 Tuleviku Leiutajate Klubi Kassari rahvamajas
- 02.10 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 03.10 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 04.10 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas
- 07-28.10 Haridusselts osaleb kaasava eelarve konkursil projektiga “Kassari kogukonna kultuuriõu”
- 08.10 Vabastav tants Kassari rahvamajas, juhendaja Eeva Kallis
- 09.10 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
Lõikustänapüha missa kohvilauaga Kassari kabelis
Eestimaa Külaliikumise Kodukant 25.astapäeval Adavere mõisas Käis Merike Niimann
- 10.10 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 11.10 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas
- 13.10 ANDRASE õpiteo konkursil võidab “Kassari Külaülikooli läbiviimine” Hiiumaa aasta õpiteo 2022 auhinna
- 16.10 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 17.10 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 18.10 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas
- 19.10 Vabatants Kassari rahvamajas, juhendaja Annika Kääramees
- 23.10 Grupimeditatsioon “Suhted minu elus” Kassari rahvamajas, juhendaja Evelin Vahtra
- 23.10 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 24.10 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 25.10 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas

- 28.10 Kassari Külaülikool: Taimi Paljak "Pilvitusest Kassaris ehk kuidas ennustada homset ilma"
Kassari rahvamajas
- 30.10 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 31.10 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
-
- 01.11 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas
- 04.11 "Heleda mõtte laast", intervjuu Maarja Unduskiga Ellen Niidust – Evelin Povel, Keila leht
- 06.11 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 07.11 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 08.11 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas
- 13.11 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 14.11 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 20.11 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 21.11 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 15.11 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas
- 22.11 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas
- 24.11 Kassari restos Lest ja Lammas vestlusõhtu ettevõtjatega ehituse teemal
- 25.11 Kassari Haridusselts pälvis aktiivse tegevuse eest Hiiumaa vabaühenduste tunnustusüritusel
„Pärandikandja“ preemia
- 26.11 Külaülikool: Helgi Põllo "Kabelist kirikuni. Kassari ja Pühalepa" Kassari rahvamajas
- 27.11 Esimese adventi kohvik "Hõng" ja Hiiumaa esimene legonäitus Kassari rahvamaja saalis,
mängunurk lastele
- 28.11 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 29.11 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas
-
- 02.12 „Oleme rahul, et elame parimal saarel“, lugu Ester Tammisest ja Toivo Platovist – Evelin Povel,
Keila Leht
- 03.12 Hiiumaa tänab Toidupanga vabatahtlikke Ave-Marii ja Kaisa Käärameest
- 04.12 Teise adventi kohvik "Hõng" ja epoksiidvaigust ehete valmistamise töötuba Kassari rahvamajas,
juhendaja Oksana Varimaa
- 05.12 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 06.12 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas
„Sisulooja Viive-Kai Rebane: Soovin tuua inimesi loodusele lähemale" - Taaniel Palmiste, Hiiu Leht
- 07.12 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 09-10.12 Käsitöö ja Omatoodangu laadal Kärkla kultuurimajas olid kauplemas Ülle Lorits, Merike Niimann,
Viive-Kai Rebane, Lest ja Lammas
- 10.12 Glögi kohvikute päevad Hiiumaal: elektrita kohvik "Magus Mari" ja Pisuke Jõulumüük Kassari
rahvamajas
- 11.12 Kolmas advent: Ukraina köök Kassari rahvamajas. Ukraina emade-vanaemade toidud.
Väike jõulumüük
- 12.12 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 13.12 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas

- 14.12 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 16-17.12 Jõulumüük Valgu seltsimajas, müümas olid Truubi talu ja Merike Niimann
- 17.12 Külaülikool: Andres Adamson "Nõia nimi olnud Mats" raamatuesitlus Kassari rahvamajas
- 19.12 Käsitööklubi Kassari rahvamajas
- 20.12 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas
- 21.12 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 24.12 Jõuluõhtu jumalateenistus Kassari kabelis
- 25.12 Missa ja leerpüha Kassari kabelis
Ukraina köök Kassari rahvamajas
- 26.12 Ukraina köök Kassari rahvamajas
- 27.12 Shindo harrastajad Kassari rahvamajas
- 28.12 Kundalini jooga Kassari rahvamajas
- 30.12 Ansambel Voordevinti kontsert Kassari rahvamajas. Piletitulu annetatakse Ukraina toetuseks.
- 31.12 Õhtupalvus koos Taize lauludega Kassari kabelis

Sel aastal toimus Kassari kabelis 11 õhtupalvust Taize lauludega, 3 laulatust ja 5 missat; ristiti kaks tüdrukut ja kaks poissi, leeritati üks naine ja saadeti viimsele teekonnale kaks inimest.

ORJAKU 2022

- 23.01 avati väike uisuplats Orjaku sadama jääl.
- 26. 01 toimus Orjaku sadamas Kaitseliidu noorkotkaste ja kodutütarde jääaugust päästmise õppepäev.
- 18.03 algas Orjaku sadama infomaja laiendamise ehitus. Ehitamist toetab Leader-programm läbi MTÜ Orjaku Külaseltsi projekti "Infomaja funktsionaalsuse ja energiakasutuse parendamine", mille raames valmib juurdeehitus, paigaldatakse päikesepaneelid koos akudega ning soetatakse toidukuivati.
- 14.04 saabus Orjaku sadamasse merdmööda esimene jaht „Nessie” ja toimus navigatsioonihooaja mitteametlik avamine. 21.04 toimus Orjaku infomajas SA Hiiumaa Sadamad väikesadamate seminar sadamate energiasäästlikkuse teemal.
- 23.04 lahkus igavikuteele Orjaku küla vanim mees, Käära Aldu ehk Aldo Kääramees.
Orjaku külarahva nimel ilmus järelhüüde Hiiu Lehes "Head teed, Käära Aldu!"
- 29.04 sai Orjaku sadam 2022 hooajaks Sinilipu kandmise õiguse, sama õigus oli ka 2021.a. Sinilipu

programm edendab randade ja sadamate kestlikku arengut neljas kategoorias: veekvaliteet, keskkonnajuhtimine, keskkonnaharidus ja -teave ning turvalisus. Eestis on õiguse sinilippu kanda veel Kärkla sadamal, Pikakari ja Pirita randel ning Lennusadamal.

Aprillis said värsked kuue Orjaku info-ja saalimaja – majade laudis võõbati üle ilmastikindla värviga ning vahetati välja mõned terrassilauad infomaja terrassil. Tööde tegemist toetas osaliselt kohaliku omaalgatuse programm.

- 1.05 Orjakus külalissadama navigatsioonihooaja ametlik avamine, Eesti Maaturismi Avatud Uste Päev ja külarahva talgupäev Orjaku sadamas. Avati stendinäitus "Olla ei saa me mereta...", mis oli sadama õuealal vaatamiseks terve suve.
- 5.05 Hiiumaa Ametikooli väikesadamaspetsialistiks õppijate tutvumispäev Orjaku külaseltsi poolt tehtud sadama arendusprojektidega ja tegemistega hooajal.
- 6.05 Hiiumaa Turismiklastri üldkogu Orjaku infomajas.
- 7.05 alustas hooaega noorte purjetajate treeningrühm Orjaku sadamas, treeneriks Margus Saar.
- 19.05 Suvi Kassaris & Kassari Kultuurineljapäevade 9. hooaja avamine Tea Martini näitusega "Kodused Lood" Orjaku sadama külamajas. Hiiumaa kirjanduseaasta tuules sai kuulda hiidlaste luuleloomingut Tea Martini, Tiit Kopli ja Kätlin Kaevandi esituses.
- 21.05 kontsert „Aovalgest Ehani“ Orjaku sadamas - segakoor Wannamoisa ja Kärkla kammerkoor. Kontserdil tehtud annetused summas 117,04 kanti üle Hiiumaa vallavalitsusele Hiiumaale jõudnud Ukraina sõjapõgenike toetuseks.
- 24.05 külastasid Orjaku sadamat Eesti Maaturismi militaarajaloo õppereisil osalenud, kes tutvusid Orjaku muulidega ja kuulasid Hiiumaa muuseumi teadusdirektori Helgi Põllo lühikest loengut Orjaku sadama kui militaarsadama ajaloost.
- 25.05 kõlasid Vikerraadio Hiiu Uudised saates Orjaku kalameeste kalamehejutud, Indrek Käärameest ja Mait Põllut küsitles Helgi Põllo.
- 26.05 Kassari Kultuurineljapäevade kinoõhtu „Apteeker Melchior“ Orjaku infomajas.
- 28.05 XI Tuulekala Festival Orjaku sadamas. Laste õngitsemisvõistlus Orjaku sildade juures.

- 16.06 Sõru Jazzi kontserdid Kassari Kultuurineljapäeval Orjaku sadamas - kitarriduo Vals ja Petti, Pille-Rite Rei ja André Maakeri unelm Brasiiliast.
- 17.06 avati Orjaku linnuvaatlustornis Tiit Leito fotode näitus-müük „Läbi metsa mere äärde...“. Näitus oli avatud kuni 7. augustini ja maja avas-sulges Orjaku küla Porgi talu pererahvas.
- 23.06 Kassari jaanituli Kassari kiigeplatsil, tantsuks ansambel Swingersi solistid Birgit Sarrap ja Mikk Saar.
- 25.06 Orjaku sadamas Resto liUmekk jaanipäeva after-party koos Jarek Kasariga.
- 30.06 Kassari Kultuurineljapäevade kontsert "Duo HOOG" Orjaku sadama. Esinesid Liina Fidelmann-flööt, Mikk Langeproon-akordion.

- 7.07 Palade Loodushariduskeskuse matk "Suveõhtu Kassaris" algusega Aino ja Oskar Kallase suvemaja juurest.
- 11.-13.07 teatrietendused "Kuuvalgus pärast keskööd" Orjaku sadama saalimajas, laval Helena Merzin ja Alo Kõrve.
- 14.07 Kassari Kultuurineljapäevade kontsert Orjaku sadamas - „KUKERPILLID – 50“

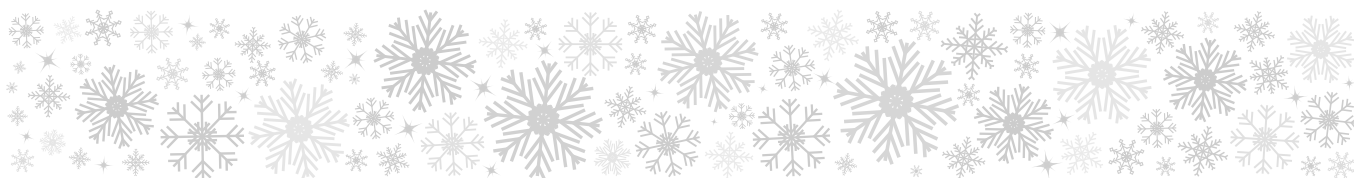
- 21.07 Hiiu Folgi kontsert Kassari Kultuurineljapäeval Orjaku sadamas – ansambel "Kavalier".
- 22.-23.07 IV DAGO-regatt Kärddla-Sõru-Orjaku-Heltermaa – Hiiumaa lahtised meistrivõistlused avamerepurjetamises ja Eesti avamerepurjetamise karikasarja etapp. Korraldaja Jahtklubi Dago.
- 23.07 Dago-regati tantsuõhtu IIUKALA Bändiga Orjaku sadamas.
- 28.07 Kassari Kultuurineljapäevade kontsert Orjaku sadamas – ansambel DAGÖ.
-
- 4.08 Hiiumaa Kodukohvikutepäevade Kassari päev – kuus eriilmelist kohvikut Kassari saarel. Päeva lõpetas kontsert Orjaku sadamas – "Kõrsikud 10", külalisesineja Saara Pius.
- 12.-13.08 IV OTI-regatt Orjaku sadamas, sh Hiiumaa meistrivõistlused purjetamises Optimisti klassis. Korraldaja Jahtklubi Dago.
- 15.08 Hiiumaa Kodukohvikutepäeval osalenute tänuüritus kõikidele kohvikupidajatele Orjaku sadamas.
- 18.08 Kassari Kultuurineljapäevade kirjanduslikud sutsakad merele purjelaevaga "Lisette". Hiiumaa kirjanduse aasta tuules kõlas hiidlase Kaalu Kirme looming Helgi Põllo vahendusel.
- 25.08 Hiidlaste Koostöökogu seminar Orjaku sadama saalimajas.
- 26.08 Swedbanga töötajate suvepäevadel osalenute vabatahtliku töö talgupäev Orjaku sadamas
- 27.08 Muinastulede öö tähistamine Orjaku sadamas. Suvelõpu retro-disko Orjaku saalimajas.
-
- 1.09 Kassari Kultuurineljapäevade kinoõhtu, mängufilm "Soo" Orjaku sadama saalimajas.
- 8.09 Kassari Kultuurineljapäevade kinoõhtu, mängufilm "Apteeker Melchior: Viirastus".
- 15.09 Kassari Kultuurineljapäevade & Suvi Kassaris 9. hooaja lõpetamine Orjaku sadama külamajas. Rahvalik tantsuõhtu koos Hiiumaa Pillisõprade Seltsi ja seltsi sõpradega.
- 19.09 startis Orjaku sadamast väikesaarte tuurile purjelaev "Lisette".
- 22.09 külastasid Orjaku sadama külamaja Rahvakultuurikeskuse töötajad Helle-Mare Kõmmuse eestvedamisel. Lisaks said ülevaate Orjaku sadamas pakutavast saunateenusest Eesti Maaturismi õppereisil osalejad.
- 22.09 Orjaku saalimajas Hiiumaa Arenduskeskuse ja Hiiumaa Ettevõtjate liidu vestlusõhtu ettevõtjatega, teemaks kalandus. Paneelvestluses osalesid Tanel Esta, Hanno Kask, Imre Kivi ja Indrek Kääramees.
- 24.09 Hiiumaa Vabatahtlike Seltsiliste seminar Orjaku saalimajas.
- 30.09 lõppes Orjaku külalissadama navigatsioonihooaeg ja sadama külamaja läks sügispuhkusele, edaspidi külamaja avatud sündmuste ajal ja ettetellimisel.
- 13.10 kinoõhtu Orjaku sadama infomajas, mängufilm "Kalev".
- 5.11 möödus 16 aastat MTÜ Orjaku Külaseltsi loomisest.
-
- 10.12 Hiiumaa Glögikohvikutepäeva raames kohvik „Mets Merel Külas“ Orjaku sadamas.
- 17.12 Orjaku sadama saalimajas Hiiumaa Ettevõtjate Jõulupidu, laval Luisa Rõivas ja Alen Veziko.
- 25.12 traditsiooniline pühadekontsert Orjaku sadama külamajas – Indrek ja Paul Kristjan Kalda.
- 30.12 aastavahetuse pidu Orjaku sadama saalimajas, kontsert Jarek Kasarilt ja retrodisko 80-90ndate rütmis. Korraldaja Resto liUmek

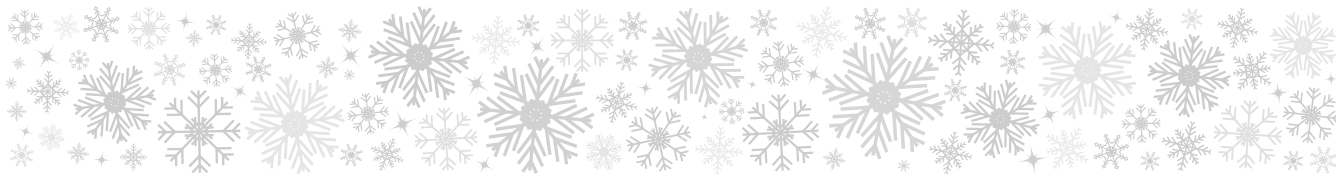

*Kukerpillide kontsert Orjakus 2022.
Foto: Piret Almiste*

ORJAKU KÜLAMAJA • VILLAGE HALL

Tänu

Suur tänu Teile, Juta Tau, kes Te kinkisite Kassari Haridusseltsile Kassare Algkooli pitsatiga Maksim Gorki (Aleksi Maksimovitš Peškov) raamatu „Muinasjutud elutööst“ 1921 ja Elisabeth Aspe (Nieländer) „Ennosaare Ain“ 1923

Käina Martini kogudus tänab vabatahtlikke, kes hoidsid Kassari kabeli ukseid teelistele avatuna neljapäeviti, reedeti ja laupäeviti. Kokku 31 päeva suve jooksul.

Külastajaid koos talitustest ja kontsertidest osavõtjatega oli ca 2800

Täname teid, Valve Mölder, Evi Sadul, Diana Üksik, Ulvi Mets, Anu Hülgi, Juta Tau, Urve Kääramees, Silvi Steinberg, Ester Tammis, Sirje Kallaste, Tiina Kopli, Eva Laur, Triin Simson, Reet Kääramees

Kassari käsitööring tänab teid,

Evi, Ave-Marii, Margit, Inga, Sirje, Maret, Merike,
kes töite asju loteriisse, et saaks õmblusmasina ostu jaoks raha koguda.

Täname Eesti Odd Fellow Ühingut, kes kinkis meile oreli.

Täname Kassari Külaülikooli lektorid:

Linda Tikk, Riho Lutter, Maarja Undusk, Kristjan Simson, Helgi Põllo, Lauri Mälksoo,
Madli Maruste, Taimi Paljak, Andres Adamson.

Teated

Otsime Kassari rahvamajas kasutada olnud raamatut „Suur kindaraamat“, ilmunud 2015. Ootame väga seda rahvamajja tagasi!

Käsitööring

Meie näitemängu seltskond on uuel aastatuhandel lavale ja vabasse õhku toonud kakskümmend suuremat ja väiksemat naljakat lugu. Tööd selle nimel on tehtud kõvasti, kuid tähelepanuta on jäänud nende lugude talletamine. Nüüd siis – palun, kellel on meie näitemängudest jäädvustusi, palun saata need meilile kassari-remli@gmail.com lisades tegemise aasta ja autori nime. Kasutame neid ajaloo jäädvustamiseks.

Palun teavitage meie soovist oma sõpru ja sõprade sõpru, sugulasi ja hõimlasi lähedalt ja kaugelt!

On võimalik tellida albumit „Kassarlased kodulävel 2009/2010“.

Soovijail helistada Robertale tel. 53509792 või Merikesele tel. 5263168

Tasuda saab kahel viisil:

1. Esitada oma rekvisiidid, mille alusel koostatakse arve ja saadetakse teie poolt näidatud meilile. Selle alusel teete ülekande

2. Saab maksta sularahas Roberta või Merikese kätte

Albumid tellitakse kui on vähemalt 15 soovijat.

24.12 kell 15 Jõuluõhtu jumalateenistus Kassari kabelis

25.12 kell 15 Missa koos leeripühaga Kassari kabelis

Kell 15 pühadekontsert Orjaku sadama külamaias – Indrek ja Paul Kristjan Kalda

30.12 Ansambli „Voordevinti“ kontsert kell 19 Kassari rahvamajas. Piletitulu kantakse Ukraina toetuseks.

Aastavahetuse pidu Orjaku sadama saalimajas, kontsert Jarek Kasarilt ja retrodisco 80-90ndate rütmis

31.12 kell 18 Õhtupalvus Taize lauludega Kassari kabelis

Lauliku talveüksildus

Juhan Liiv

Lumi tuiskab, mina laulan,
laulan kurba laulukest,
lumi keerleb tuulehoodest,
minu süda valudest.

Lumi tuiskab, mina laulan,
laulan kurba laulukest,
lumi kogub aia äärde,
valu minu südame

Lumi tuiskab, mina laulan,
laulan kurba laulukest,
laulan kuni hauas kaetud
olen jääst ja lumedest

*Luuletus on kirjutatud 1898. aastal
ja ilmunud mitmetes luulekogudes,
näiteks „Tuulehoog lõi vetesse” 2007*

Väljaandja Kassari Haridusselts.

Kokku kirjutanud Merike Niimann ja Roberta Laas. Kui ei ole märgitud teisiti, on kasutatud fotosid erakogudest. Esi- ja tagakülje fotode autor on Roberta Laas.

Küljendanud ja trükkinud Recado Meedia.
